

Nr 98.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för beredande av nybyggnad för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statsamlingar m. m.; given Stockholms slott den 15 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsråden och cheferna för försvars- och kommunikationsdepartementen anför härefter departementschefen, statsrådet Lindskog:

Under punkt 73 av 1929 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående nybyggnad för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende

Bihang till riksdagens-protokoll 1929. 1 saml. 79 häft. (Nr 98.)

ställda statssamlingar, i riksstaten för budgetåret 1929/1930 för ändamålet beräkna ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Sedan den erforderliga utredningen i ärendet numera slutförts, anhåller jag att ånyo få anmäla detsamma för Kungl. Maj:t.

*Tidigare för-
slag.*

Frågan om en nybyggnad för statens historiska museum har under en lång följd av år varit aktuell. Jag anhåller att i detta hänseende få hänvisa till den utförliga utredning härom, som återfinnes å sid. 368 o. f. i det betänkande och förslag angående ordnandet av statens byggnadsverksamhet inom Stockholm, som den 18 mars 1925 avgivits av de s. k. statens byggnadssakkunniga (statens offentliga utredningar 1925: 15). Ur nämnda utredning vill jag här endast erinra om följande:

Statens historiska museum avser att belysa det svenska folkets utveckling genom årtusenden fram till reformationen. Där statens historiska museum slutar tager nordiska museet vid. Vad kyrkliga inventarier beträffar sträcker sig dock statens historiska museum till föremål även efter reformationen.

Statens historiska museum är jämte *myntkabinettet, antikvariskt-topografiska arkivet och antikvariskt-numismatiska biblioteket* ställt under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens inseende. Såväl dessa fyra statssamlingar som akademien och riksantikvarieämbetet äro inrymda i en och samma byggnad, nationalmuseibygnaden, där för ändamålet upplåtits hela bottenvåningen och några utrymmen i källaren. (Kungl. brev till överintendentsämbetet den 11 december 1863). Under den tid av närmare 60 år, som dessa institutioner varit inrymda i byggnaden, hava samlingarna mer än fördubblats. Behovet av större utrymme såväl för samlingarna som för de hos akademien anställda tjänstemännen, vilka utföra både det för samlingarna och för fornminnesvården i hela landet nödiga arbetet, har med varje år gjort sig allt mera kännbart.

Frågan om uppförande av en ny byggnad för institutionerna i fråga har därför länge stått på dagordningen. Sedan åtskilliga förslag till vidtagande av åtgärder för beredande av ökat utrymme åt samlingarna varit före, remitterades den 24 juli 1906 till överintendentsämbetet för yttrande en av vitterhetsakademien gjord hemställan om uppdrag åt ämbetet att inkomma med förslag å staten tillhörig mark, som lämpligen kunde användas till uppförande av en särskild byggnad för de under akademiens vård ställda statsamlingarna.

Med anledning härav uppdrog överintendentsämbetet åt arkitekten G. Lindgren, att, efter från riksantikvarien inhämtade upplysningar angående museets lokalbehov m. m., uppgöra förslag i skisskala till nytt historiskt museum på såväl den i fonden av Djurgårdsentrén belägna tomt, varå biologiska museet stode, som en i fonden av Karlaplan framdeles påräknelig tomt. På av överintendentsämbetet framställd förfrågan förklarade sig vitterhetsakademien den 2 mars 1909 anse, att den för statens historiska museum lämpligaste platsen vore den mellan nordiska museet och Skansen belägna tomt, där biologiska museet låge. Arkitekt Lindgrens uppdrag begränsades därför till denna plats. Efter åtskilliga omarbetningar inlämnade arkitekten Lindgren i september 1912 till överintendentsämbetet ett förslag till musei-

byggnad å nämnda plats, täckande en yta av 4,050 kvadratmeter och med en sammanlagd volym av omkring 84,250 kubikmeter.

Sedan Kungl. Maj:t den 4 juli 1913 beviljat akademien ett anslag till arkitektbiträde vid utarbetande av nytt program för en museibygnad, utarbetades av arkitekten Ax. Bergman under den nye riksantikvariens, B. Sahlin, ledning schematiska planskisser. Härvid tillämpades systemet med särskiljande av en skådesamling för allmänheten och en studiesamling för forskare. Enligt detta förslag täckte byggnaden en yta av 3,440 kvadratmeter och hade en volym av 45,750 kubikmeter; alltså en betydande reduktion från föregående förslag. Under förhoppning att hinder ej skulle möta för den nya byggnadens förläggande till biologiska museets tomt, underställde akademien den 24 september 1913 detta program jämte skisser Kungl. Maj:ts prövning.

Över denna framställning avgav riksmarskalksämberet, efter intendentens för Djurgården hörande, utlåtande den 14 november 1913. Djurgårdsintendenten avstyrkte museets förläggande till den föreslagna platsen på grund av den förändring till karaktären, som Djurgårdsentrén skulle undergå genom uppförande av det stora stenkomplexet i fonden, vilket skulle undanskymma den befintliga grönskan.

Genom remiss den 26 november 1913 inforrades yttrande från byggnadssakkunniga.

De sakkunniga uttalade då som sin mening, att uppförandet av en monumentalbyggnad av de dimensioner, som avsåges, skulle förtaga Djurgårdsentrén dess karaktär av parkentré och förvandla densamma till ett stadsparti. Sakkunniga framhöllo starkt det önskvärda i att vid Djurgårdsentréns slutliga ordnande, sedan biologiska museibygnaden avlägsnats, den nuvarande fonden i huvudsak bibehölles. Om kravet på nybyggnadens förläggande i närheten av nordiska museet vidhölls, ansågo de sakkunniga, att, då Kaptensudden vore fridlyst från bebyggande, endast två möjligheter funnes att välja på, nämligen Galärvarvet och områdena på ömse sidor om nordiska museet, och då Galärvarvet icke vore tillgängligt, funno sig de sakkunniga nödgade att hänvisa till något av områdena på ömse sidor om nordiska museet, churu de sakkunniga gävo uttryck åt den övertygelsen, att på galärvarvsområdet de bästa möjligheter förefunnes för anvisande av lämplig plats för museibygnaden i fråga. På uppdrag av de sakkunniga utarbetades av arkitekten Ax. Bergman förslag till en programlig museibygnad på området söder om nordiska museet mellan stora vägen och Galärvarvets mur. Sakkunniga funno förslaget visa, att platsen medgäve en fullt nöjaktig lösning av byggnadsfrågan samt att den erbjöde möjlighet för framtida utvidgningar. Byggnaden täckte en yta av omkring 3,500 kvadratmeter och hade en volym av omkring 51,100 kubikmeter. En museibygnad på denna plats nödvändiggjorde givetvis en motsvarande byggnad vid nordiska museets norra gavel. Härigenom skulle, enligt de sakkunnigas mening, möjlighet öppnas till en sällsynt monumental arkitektonisk anläggning med nordiska museets byggnad som mittparti. Av ovan anförda skäl avstyrkte de sakkunniga i sin skrivelse förläggandet av statens historiska museum i Djurgårdsentréns fond och föreslogo dess förläggande till platsen söder om nordiska museet.

Nu inforrades utlåtanden i ärendet från kammarkollegium, vitterhetsakademien, nordiska museets nämnd, fornminnesvårdskommittén ävensom förnyat utlåtande från riksmarskalksämberet.

Kammarkollegium hade intet att erinra mot att ettdera av de ifrågasatta områdena mot skäligen ersättning och på vissa villkor upplåtes åt vitterhetsakademien. Denna akademi ansåg, i utlåtande den 5 maj 1914, att den av de sakkunniga föreslagna tomten i vissa avseenden ägde företräde framför den av akademien ifrågasatta.

Nordiska museets nämnd avstyrkte i utlåtande den 29 oktober 1914 förslaget att förlägga byggnaden i Djurgårdsentréns fond och förklarade sig icke ha något att erinra mot att byggnaden förlades på området söder om nordiska museet, under förutsättning att ett ungefär lika stort område, som härigenom framtogs museet på dess södra sida, tillades museiområdet utefter dess norra tomtränns, samt att den nya byggnaden på ett arkitektoniskt tillfredsställande sätt anslötes till nordiska museets byggnad. Tre av nämndens ledamöter reserverade sig, *dels* på grund av farhågor för att genom sammanbyggnaden av statens historiska museum med nordiska museet denna senare institutions självständiga ställning riskerades, *dels* emedan de båda områdena på ömse sidor om nordiska museets byggnad borde reserveras för museets eget behov av vidgat utrymme.

Fornminnesvårdskommittén, i sitt utlåtande den 29 juni 1914, betonade på det kraftigaste vikten av att statens historiska museum förlades i omedelbar närhet av nordiska museet samt påfordrade vissa tillägg till programmet i fråga om utrymme för en konserveringsanstalt samt för ett framtida riksantikvarieämbete. Kommittén påpekade även önskvärdheten av att överintendentens ämbetet förlades i närheten av antikvariskt-topografiska arkivet.

Riksmarskalksämberet ansåg sig, i utlåtande den 4 februari 1915, efter hörande av intendenten för Djurgården, som bestämt avvisade tanken på byggnadens förläggande söder om nordiska museet, men icke ställde sig alldeles avvisande till en byggnad på området norr om museet, icke kunna tillstyrka bifall till upplåtande av den ifrågasatta tomten, emedan en byggnad med de föreslagna dimensionerna skulle på området söder om nordiska museet på ett ingalunda fördelaktigt sätt förändra utseendet och intrycket av själva entrén till Djurgården. Riksmarskalksämberet ställde sig lika avvisande till tanken på en byggnad på området norr om museet. Ämberet förordade förläggningen av statens historiska museum till galärvarvsområdet och meddelade att ämberet samtidigt hos Kungl. Maj:t vågat ifrågasätta, huruvida icke Kungl. Maj:t täcktes taga under omprövning frågan om flottans och lotsverkets å Galärvarvet befintliga anläggningars förflyttning.

Byggnadssakkunniga sade sig i sitt ifrågavarande betänkande den 18 mars 1925 liksom riksmarskalksämberet ömma för bevarandet av Djurgårdsentréns karaktär av parkentré. Det bestående intrycket av entréns karaktär finge man vid själva ingången till Djurgården, alltså på Djurgårdsbron och på platsen strax innanför brons södra landfäste. Härifrån kunde det ifrågavarande lilla parkområdet knappast synas, och i alla händelser icke verka avgörande på frågan parkentré eller icke. Det vore alléns fond och hela landskapet på vänster hand med Djurgårdsbrunnsviken, som vore bestämmande och som icke finge tillåtas förlora något av sin naturliga skönhet. Området på höger hand, mellan stora vägen och galärvarvmuren, hade en gång för alla förlorat sin parknatur i och med tillåtelsen att där uppföra en byggnad med nordiska museets dimensioner.

Byggnadssakkunniga framhöllo vidare, att det förr eller senare torde bli en nödvändigt att medgiva flygelbyggnader till nordiska museet för tillfredsställande av dess behov av vidgat utrymme, och ansågo att för placeringen

av statens historiska museum för närvarande varken den ena eller den andra av de ovan anförda båda platserna utanför Galärvarvet torde hava någon utsikt att vinna beaktande.

Emellertid hade vitterhetsakademien i skrivelse den 7 oktober 1919 hemställt, att *statens tomt i Nobelparken* måtte reserveras för statens historiska museum.

Byggnadssakkunniga betonade kraftigt önskvärdheten av att Nobelparken icke reducerades och belastades med byggnader av större dimensioner, och att trädvegetationen vid Djurgårdsbrunnsvikens stränder överhuvud snarare ökades än minskades.

Vid den av byggnadssakkunniga företagna utredningen rörande *positionsartilleriregementets kasernområdes* framtida användning hade visat sig, att själva kasernen med flyglar icke borde, såsom avsett vore, rivras, utan att dessa byggnader efter nödiga reparationer och ändringar skulle lämpa sig för museiändamål. Då av vitterhetsakademien själv föreslagits en plats på andra sidan vattnet (Nobelparken) i förhållande till nordiska museet, påpekade de sakkunniga, att statsverket i positionsartilleriets kasern hade en byggnad, som utan tvivel skulle kunna göras användbar för statens historiska museum och som icke låge så avsevärt mycket längre från nordiska museet än Nobelparken.

Sedan frågan om frigörandet av norra delen av Galärvarvet kommit ett steg närmare sin lösning genom Kungl. Maj:ts brev av den 30 september 1921 till marinförvaltningen, hava — framhöllo byggnadssakkunniga — förhoppningarna om att kunna förlägga museibyggnaden på detta område åter väckts till liv och föranlett riksantikvarien att revidera sitt program av år 1913 med hänsyn till eventuell sådan placering.

Enligt detta nya program skulle erfordras en nyttig golvyta av omkring 5,840 kvadratmeter fördelad sålunda:

skådesamlingen jämte föreläsningssal	3,400	kvadratmeter
studiesamlingen jämte ossuarium (200 kvadratmeter)	900	»
bibliotek och arkiv jämte studiesal	570	»
tjänsterum, fotografiateljé, konserveringsrum, uppackeringsrum, frukostrum	820	»
vaktmästarbostäder	150	»

Summa 5,840 kvadratmeter

Härtill kommer eventuellt en konserveringsanstalt med 200 kvadratmeter och ett riksantikvarieämbete med 360 kvadratmeter. Vad som sparats i utrymme genom samlingarnas uppdelning i skåde- och studiesamling har åtgått till beredande av bättre utrymme åt tjänstemännen, till fotografiateljé, konserveringsrum för föremål av järn, trä och dylikt samt för textilier. Enbart sådana rum som föreläsningssalen och studiesalen vid biblioteket öka avsevärt byggnadens storlek, men torde knappast kunna uteslutas.

Till programmet höra planskisser, med ledning av vilka man approximativt kan beräkna byggnadens volym till omkring 51,750 kvadratmeter. Själva byggnadskostnaderna, oberäknat alltså den för utställning och magasinering erforderliga inredningen, yttre anläggningar, flyttningkostnader m. m., skulle efter ett enhetspris per kubikmeter av 55 kronor uppgå till omkring 2,846,250 kronor.

För var dag som går — framhöllo byggnadssakkunniga — hotas nordiska

museets samlingar av eldfaran från Galärvarvet, för var dag som går ökas svårigheterna för vitterhetsakademien och dess tjänstemän att i de olidligt trånga och olämpliga nuvarande lokalerna kunna sköta och nyttiggöra de dem anförtrodda statssamlingarna. Alla hittills åtsporda äro eniga om, att norra delen av Galärvarvet är rätta platsen för statens historiska museum.

Byggnadssakkunniga framhöllo därför i ovannämnda betänkande som sin åsikt att *norra delen av Galärvarvet borde fortast möjligt frigöras och att plats å detta område måtte upplåtas för nybyggnad åt statens historiska museum, myntkabinettet, antikvariskt-topografiska arkivet och antikvariskt-numismatiska biblioteket samt åt vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien jämte riksantikvarien.*

Skulle det emellertid visa sig omöjligt — fortsatte de sakkunniga — att invänta galärvarvsområdets frigörande, bör den storvulna tanken på ett svenskt kulturhistoriskt »nationalmuseum» icke övergivnas, innan man undersökt huruvida icke statens historiska museum skulle kunna förläggas på området mellan nordiska museet och Ladugårdslandsviken med biblioteksbyggnaden såsom en flygel till nordiska museets byggnad, med vid endast en mindre del av galärvarvsområdet måhända behöfve tagas i anspråk.

De sakkunniga erinrade till sist, hurusom professor O. Montelius i uppsatsen »Ett framtida svenskt nationalmuseum» i Nordisk tidskrift för år 1897 framkastat tanken på bildandet av ett dylikt museum genom att lokalt sammanföra:

statens historiska museum,
myntkabinettet,
livrustkammaren och
nordiska museet.

Professor Montelius menar, att detta skulle låta sig göra i samband med den då under uppförande varande byggnaden för nordiska museet. Samtidigt med huvudbyggnaden borde de båda projekterade flygelbyggnaderna utföras. »Härmed», säger professor Montelius, »vill jag icke säga, att statens historiska museum skulle fördelas på de båda flyglarna, jag menar endast, att utrymmet i den nu under arbete varande huvudbyggnaden jämte utrymmet i de två flyglarna är så stort, som nordiska museet och statens historiska museum tillsammans under den närmaste framtiden kunna anses behöva. Hur utrymmet bör fördelas mellan de båda museerna, är en detaljfråga, på vilkens besvarande jag naturligtvis ej här kan inlåta mig — — — . I mer än 50 år hava nu statens historiska museum och konstmuseet bott i samma hus, och endast ett fåtal av de hundratusentals personer, som varje år besökt det nuvarande nationalmuseum, torde hava haft kännedom om, att de båda samlingarna äro fullkomligt självständiga, var och en under sin styrelse.» Så skulle det, enligt professor Montelius' mening, bliva även i det nya nationalmuseet.

Det finnes väl, säger professor Montelius, i andra länder stora och dyrbara samlingar av ifrågavarande slag, men han känner ingen stad, där man i ett och samma museum skulle ha ett sådant material till studiet av det egna landets kulturhistoria under *alla* de olika perioderna, från äldsta till nuvarande tid. Förhållandena torde i detta avseende vara desamma ännu den dag som är.

Slutligen erinrade byggnadssakkunniga om, att till kostnaderna för ordnandet av nya lokaler åt statens historiska museum borde läggas kostnaderna för iordningställande av lokalerna i nationalmuseibygnaden för deras nya ändamål.

Det sålunda av de byggnadssakkunniga framlagda förslaget kom emellertid icke att föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Då yppade sig emellertid i samband med genomförandet av den utav 1925 års riksdag beslutade försvarsorganisationen möjligheter att för statens historiska museum kunna få disponera delar av den tomt, som tidigare upptagits av positionsartilleriregementets kasern.

Denna kasern uppfördes för livgardet till häst enligt ritningar av C. Fr. Blom och blev färdig år 1811. Kasernområdet bildade då en tomt, omfattande hela kvarteret Hästgardet, med en areal, som efter gränsreglering mot Narvavägen uppgår till 38,464 kvadratmeter.

Samtidigt med att 1892 års riksdag beviljade medel till uppförande av en ny hästgardeskasern, beslöt riksdagen, att nu ifrågakomna kasernområde skulle, till betäckande av kostnaderna för de nya kasernerna, uppdelas i kvarter och tomter samt efter rivning av därå uppförda byggnader försäljas. En reglering av området genom framdragandet av Grevmagni- och Torstenssonsgatorna genom detsamma samt breddning av Styrmansgatan till 18 meters bredd fastställdes genom nådigt brev den 27 maj 1892. Genom denna ändring av stadsplanen uppdelades sålunda kvarteret Hästgardet i tre kvarter — benämnda Spiltan, Krubban och Hästen — vilka skulle styckas i sammanlagt 40 tomter. Gatumarken skulle med full äganderätt överlämnas till staden, och åtog sig statsverket kostnaden för de nya gatudelarnas fullständiga ordnande med avloppsledning samt tuktad sten i både kör- och gångbanor, med det undantag att avloppsledning icke behövde läggas i Styrmansgatans vidgade del.

I sitt tidigare berörda betänkande den 18 mars 1925 angående ordnandet av statens byggnadsverksamhet inom Stockholm anförde statens byggnadssakkunniga å sid. 123 o. f. beträffande positionsartilleriregementets kasernområde bland annat följande:

Statens byggnadssakkunniga den 18 mars 1925.

Ännu har lyckligtvis icke den fastställda stadsplanen kommit till utförande eller någon del av området kunnat försäljas, emedan positionsartilleriet alltså är i besittning av byggnaderna.

Vid uppgörandet av den fastställda stadsplanen har ingen hänsyn tagits till den Blomska kasernbyggnaden med dess båda flyglar utefter Storgatan. Denna anläggning besitter dock så betydande monumentalitet, att det bör vara ett allmänt intresse att söka bevara densamma.

Byggnaderna äro visserligen utdömda såsom kaserner men äro långt ifrån obrukbara för andra statens behov. Sålunda kunna de med lämpliga omändringar bland annat ägna sig synnerligen väl för museala ändamål.

Byggnadssakkunniga hava med anledning härav uppgjort ett förslag till stadsplan för det gamla kvarteret Hästgardet under förutsättning att de Blomska kasernbyggnaderna behållas. Aven enligt detta förslag skulle området uppdelas i tre kvarter, av vilka det västligaste, A, mellan Styrmansgatan och den över området framdragna Grevmagnigatan nästan sammanfaller med kvarteret Spiltan. Den östliga delen av området delas av en

parallellt med Linnégatan lagd gata i två kvarter, varav det nordliga, B, är avsett att uppdelas i tomter till försäljning och det södra, C, att bilda tomt för de tre kvarstående kasernbyggnaderna med utrymme även för eventuella tillbyggnader.

Enligt den fastställda stadsplanen har

kv. Spiltan	en areal av	9,199	kvm.
» Krubban	» » »	12,633	»
» Hästen	» » »	9,816	»
Gatumark		6,816	»
		<u>Summa</u>	38,464 kvm.

Enligt det av de sakkunniga framlagda stadsplaneförslaget skulle

det västra kvarteret A	få en areal av	8,946	kvm.
» nordöstra » B	» » » »	8,174	»
» sydöstra » C	» » » »	16,474	»
Gatumark		4,870	»
		<u>Summa</u>	38,464 kvm.

Sammanlagda ytan av kvartersmarken är i det senare förslaget något större än enligt den fastställda stadsplanen, beroende på att gatumarken något minskats. Den till försäljning åt enskilda avsedda tomtmarken i kvarteren A och B uppgår enligt byggnads-sakkunnigas förslag till 17,120 kvadratmeter.

Av kvarteret A har genom byggnadsstyrelsens förmedling reserverats för telegrafverkets räkning en byggnadstomt av omkring 1,820 kvadratmeters areal att tagas i bruk år 1925.

I skrivelse av den 28 januari 1920 till byggnadsstyrelsen har arméförvaltningen för sin del härtill lämnat medgivande.

Den ekonomiska innebörden av den föreslagna stadsplaneändringen framgår av följande. Enligt nu gällande stadsplan skulle behållningen efter försäljningen av de 40 tomterna, sedan alla med försäljningen och färdigställandet av gatorna förenade kostnader avdragits, kunna beräknas uppgå till omkring 3,846,400 kronor. Medeltalet av motsvarande behållning vid försäljningen av tomterna å Fredrikshovsområdet uppgives av Djurgårdskommissionen hava varit 99 kronor 97 öre per kvadratmeter av hela området (gator och tomtmark). Å Fredrikshovsområdet utgör tomtmarken 80,12 procent av hela områdets areal. Enligt den fastställda stadsplanen för positionsartilleriets område uppgår tomtmarken till 82,3 procent av hela området. Vi hava därför vid ovan angivna summa behållning ansett oss kunna avrunda Djurgårdskommissionens medeltalssiffra 99 kronor 97 öre till jämnt 100 kronor.

Enligt förslaget till ändring av stadsplanen skulle hela kvarteret C upplåtas till någon museal statsinstitution. För att även i detta fall kunna använda oss av Djurgårdskommissionens siffror hava vi från områdets hela areal frånräknat kvarteret C. Återstående del av positionsartilleriets område har en areal av 21,990 kvadratmeter, varav 4,870 kvadratmeter gatumark och 17,120 kvadratmeter tomtmark. Tomtmarkens areal utgör sålunda 76,9 procent av bruttoarealen. Med ledning av Djurgårdskommissionens siffror skulle man kunna approximera sig till en antaglig behållning av 95 kronor

per kvadratmeter bruttoareal, i detta fall 21,990 kvadratmeter eller 2,089,050 kronor. Den för telegrafverket reserverade tomten är härvid beräknad att försäljas enligt samma normer som övriga till försäljning avsedda tomter.

Det för museiändamål reserverade kvarteret C med därpå befintliga användbara byggnader skulle alltså kunna sägas representera ett värde för statsverket av 1,757,350 kronor (3,846,400 — 2,089,050). Även med detta betydande tomtvärde torde det bli billigare att omforma kasernbyggnaderna för museiändamål än att uppföra ny museibygnad å eventuellt billigare tomt.

Enligt av oss gjorda undersökningar skulle kasernbyggnaden och de båda stallflyglarna kunna för museiändamål lämna en golvyta av omkring 5,000 kvadratmeter. Genom vissa föreslagna tillbyggnader bakom huvudbyggnaden och mellan densamma och flyglarna skulle utrymmet kunna ökas med ytterligare 4,500 kvadratmeters golvyta.

Byggnadssakkunniga förmena sålunda, att positionsartilleriregementets kasernbyggnad och de båda stallbyggnaderna vid Storgatan böra bevaras och inredas för museiändamål, och att på grund därav den för kasernområdet nu gällande stadsplanen vid regementets förflyttning icke bör få träda i kraft, utan en ny stadsplan för området fastställas i huvudsaklig överensstämmelse med den av de sakkunniga föreslagna.

I skrivelse den 13 april 1926 upptog vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien ånyo frågan om ny förläggning av statens historiska museum och anförde huvudsakligen följande:

Vitterhets-
akademiens
skrivelse den
13 april 1926.

Akademien anser givetvis, att ett förverkligande av den av Montelius först framställda tanken på ett svenskt kulturhistoriskt nationalmuseum vore ur många synpunkter synnerligen eftersträfvansvärt. Om till de nämnda museiinstitutionerna även anslötes ett antal av de av professorn N. Lithberg i en till byggnadssakkunnigas utlåtande såsom bilaga 9 fogad promemoria uppräknade samlingarna och institutionerna, skulle, såsom professor Lithberg säger, åt den kulturhistoriska forskningen beredas en värdig motsvarighet till vad vetenskapsstaden vid Frescati är för den naturvetenskapliga forskningen, och en institution för svensk kulturvetenskap skulle skapas, som i helgjutenhets och mångsidighet icke skulle kunna överträffas inom något annat europeiskt land.

Detta förutsätter emellertid, att galärvarvsområdet norr och väster om nordiska museet under den närmaste framtiden blir i sin helhet tillgängligt för ifrågasvarande ändamål. Huruvida detta ligger inom möjlighetens gräns, undandraget sig dock akademiens bedömande. Skulle området ifråga först efter en längre tids förlopp kunna tänkas bli för ändamålet tillgängligt, anser akademien sig böra avstå från att förorda det nyssnämnda projektets förverkligande, i vad detsamma avser de under akademiens vård ställda samlingarna. Ty akademien måste dock anse det vara viktigare, att tillräckliga och lämpliga lokaler för de under dess vård stående samlingarna erhållas så snart som möjligt, än att denna fråga uppskjutes i förhoppning om den nyssnämnda stora planens förverkligande. Ty visserligen skulle dennas genomförande innebära stora fördelar ur flera synpunkter, främst för de på det kulturhistoriska området arbetande vetenskapsmännen. men den skulle även hava vissa svagheter, som ingalunda böra helt förbises. Sålunda skulle en dylik koncentration av hela det kulturhistoriska museimaterialet till ett enda byggnadskomplex medföra en stor fara vid en upp-

kommen eldsvåda eller vid ett luftangrepp i krigstid, ty därvid riskerades ju att allt på en gång kunde förstöras. Vidare måste det erkännas, att så stora och omfattningsrika museikomplex, som det här skulle bli fråga om, onekligen verka ganska avskräckande och tröttande på den stora museibesökande allmänheten. Ur dessa synpunkter är det sålunda av viss fördel, att de olika museerna ligga på något avstånd från varandra.

Akademien anser sig för sin del kunna acceptera vilkendera som helst av de i byggnadssakkunnigas utlåtande ifrågasatta platserna för statens historiska museum och därmed samhörande samlingar och institutioner, nämligen galärvarvets område å Djurgården, Nobelparken och positionsartilleriets kaserntomt. Akademien har för övrigt ingenting emot att upptaga till prövning även andra förslag till museibygnadens förläggning.

Av skäl, som här icke torde behöva upprepas, anser emellertid akademien det vara ofrånkomligt, att dess byggnadsfråga måste vinna en lösning *inom den allra närmaste* framtiden, såvida icke museisamlingarna och dessas vetenskapliga bearbetning skola lida obotlig skada och de fornminnesvårdande myndigheterna svårt skola hämmas i sitt arbete.

Akademien saknar emellertid möjlighet att själv med säkerhet bedöma, på vilken väg denna dess brännande lokalfråga bäst skall kunna nå fram till en snar lösning. Detta torde däremot höra till de uppgifter, som äro föremål för byggnadsstyrelsens omsorg och arbete. Akademien finner det sålunda lämpligast, att byggnadsstyrelsen erhåller Kungl. Maj:ts uppdrag att i samråd med riksantikvariern snarast möjligt inkomma med förslag till ny förläggning av statens historiska museum. Först sedan denna förläggning blivit av Kungl. Maj:t fastställd, torde definitiva ritningsförslag till byggnadernas anordnande kunna och böra upprättas.

Akademien slutade med att hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes anbefalla byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvariern *skyndsamt* utreda och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ny förläggning av statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner.

Kungl. Maj:ts
beslut
den 14 maj
1926.

Genom beslut den 14 maj 1926 anbefalldes Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvariern skyndsamt verkställa utredning rörande ny förläggning av statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, var till utredningen kunde giva anledning; och förklarade Kungl. Maj:t sig vilja sedermera besluta i fråga om uppdrag åt byggnadsstyrelsen att utarbeta ritningar till nya lokaler för nämnda museum och därmed förenade samlingar och institutioner.

Kasern-
kommitténs
utlåtande
den 28 okto-
ber 1927.

Med skrivelse den 28 oktober 1927 överlämnade härefter de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 november 1925 tillkallade sakkunniga för undersökning och avgivande av förslag bland annat angående den framtida användningen av de efter genomförandet av 1925 års försvarsorganisation ledigblivande kasernetablisementen (kasernkommittén) utlåtande i dylikt hänseende rörande de i Stockholm belägna kasernetablisement, vilka under loppet av år 1928 kunde beräknas bliva lediga.

Kasernkommittén meddelade därvid till en början att, som Stockholms stad icke verkställt några som helst uppoffringar för de till staden förlagda truppförbanden samt i övrigt några skäl icke förefunnos att bereda denna stad ersättning i anledning av de beslutade regementsindragningarna, några förhandlingar med Stockholms stad i dylikt hänseende icke ansetts böra ifrågakomma.

Beträffande positionsartilleriregementets kasernetablissemment har kasernkommittén till en början redogjort för den av statens byggnadssakkunniga verkställda utredningen ävensom för det av nämnda sakkunniga framlagda förslaget till områdets framtida användning.

Härefter anför kasernkommittén följande:

I ett den 9 oktober 1926 till Kungl. Maj:t avgivet yttrande angående ordnandet av förläggning av truppförband, skolor m. m., efter genomförandet av 1925 års försvarsorganisation har arméförvaltningens fortifikationsdepartement uttalat, att det av positionsartilleriregementet disponerade kasernetablissemmentet i Stockholm icke borde komma till användning för armén. Enligt departementets mening omfattade detta etablissemment alldeles för dyrbar tomtmark för att detsamma skulle för längre framtid tagas i anspråk för försvarets behov. Det vore därför ekonomiskt riktigare att försälja denna tomtmark och använda inflytande medel för ordnandet av behöflig inkvartering.

Vid prövning av frågan om lämpligaste platsen för förläggning av arméns underofficersskolor från och med hösten 1928 har fortifikationsdepartementet emellertid i ett den 11 juni 1927 avgivet utlåtande förklarat sig icke hava något att erinra mot ett av inspektören för militärläroverken framställt förslag om att positionsartilleriregementets nuvarande etablissemment i Stockholm toges i anspråk för förläggning av nämnda skolor.

Därest arméns underofficersskolor komma att förläggas till detta etablissemment, skulle sannolikt någon del av kasernområdet icke kunna frigöras. Kasernkommittén, som icke anser sig kunna biträda förslaget om att utnyttja etablissemmentet jämväl efter år 1928 för militära ändamål, vill för sin del i anslutning till det av statens byggnadssakkunniga framlagda projektet ifrågasätta, huruvida det icke vore ur alla synpunkter lämpligast att försälja vissa delar av området. På dylikt sätt skulle icke obetydliga belopp kunna tillföras statsverket. Då kasernområdet är synnerligen välbeläget och ur alla synpunkter lämpar sig för bebyggelse, skulle ett stort antal byggnadstomter kunna erhållas.

På skäl som anförts av statens byggnadssakkunniga bör dock själva kasernbyggnaden jämte stallflyglarna mot Storgatan alltjämt bibehållas i kronans ägo. Den del av kasernområdet, varå dessa byggnader äro belägna, kan lämpligen anordnas såsom ett särskilt kvarter.

Frågan om att bereda tjänstelokaler i kronan tillhöriga byggnader för statliga verk och inrättningar i Stockholm är snart sagt städse föremål för närmare undersökning. Givet är att den av positionsartilleriregementet disponerade kasernbyggnaden med fördel skulle kunna tagas i anspråk för dylikt ändamål, sedan en del erforderliga omändringsarbeten blivit verkställda.

Enligt vad kommittén inhämtat, komma de sakkunniga, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 oktober 1926 tillkallats inom försvarsdeparte-

mentet för verkställande av utredning rörande omorganisation av den centrala förvaltningen inom försvarsväsendet m. m. (1926 års beredning rörande den militära centralförvaltningens organisation), att snarast framlägga förslag bland annat om viss förändrad organisation av de marina överstyrelseorganen. I samband härmed hava dessa sakkunniga till behandling upptagit frågan om anskaffande av gemensam lokal för marinens centrala ledning. I första hand skulle härvid den av de sakkunniga ifrågasatta marinstyrelsen beredas tjänstelokal i en och samma byggnad, varjämte högste befälhavarens över kustflottan expedition borde dit förläggas. Om möjligt borde jämväl sjökrigshögskolan förläggas till samma byggnad. På hemställan av nämnda sakkunniga har byggnadsstyrelsen verkställt en förberedande utredning i nu omförmälda hänseenden och har undersökningen därvid i första hand avsett positionsartilleriregementets kasern.

I en den 28 maj 1927 dagtecknad skrivelse har byggnadsstyrelsen närmare redogjort för resultatet av den gjorda undersökningen. Av denna framgår bland annat, att positionsartilleriregementets kasern efter ombyggnad med genomförande av korridorsystem skulle komma att innehålla cirka 3,000 kvadratmeter nyttig golvyta, lämpligen fördelad på cirka 150 rum, varjämte en del överbelysta rum eventuellt skulle kunna inredas å vinden. Kostnaderna för kasernens iordningställande såsom lokaler för de marina myndigheterna hava approximativt uppskattats till 650,000 kronor.

Enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle de nuvarande stallbyggnaderna måhända lämpa sig att tagas i anspråk för marinmuseets räkning. Däremot skulle näppeligen sjökrigshögskolan kunna beredas lokaler i samband med marinstyrelsen med mindre särskild ny byggnad uppfördes å kaserntomten, vilket sannolikt skulle på ett oförmånligt sätt inverka på möjligheterna att rationellt utnyttja detta synnerligen värdefulla område.

För egen del hava omförmälda sakkunniga kommit till den uppfattningen, att positionsartilleriregementets kasern på ett fördelaktigt sätt skulle kunna utnyttjas såsom lokal åt marinstyrelsen. En dylik lösning av lokalfrågan för marinens centrala myndigheter skulle ur ekonomisk synpunkt bliva för staten mycket gynnsam. För sina nu disponerade lokaler i huset Mästersamuelsgatan nr 6 erlägger marinförvaltningen en årlig hyra å 63,000 kronor. Detta hyresbelopp skulle icke vidare behöva utgå. Marinstaben, chefen för kustartilleriet och högste befälhavaren över kustflottan, vilka för närvarande hava lokaler till sig upplåtna i patentverkets f. d. hus, Birgerjarlsgatan nr 7, skulle jämväl kunna inrymmas i kasernbyggnaden. Efter de marina myndigheternas bortflyttande skulle den staten tillhöriga, värdefulla fastigheten vid Birgerjarlsgatan nr 7 kunna försäljas. Med stöd av vad sålunda anförts hava ifrågavarande sakkunniga funnit sig böra föreslå, att den tilltänkta marinstyrelsen och högste befälhavaren över kustflottan skulle beredas lokaler i positionsartilleriregementets kasern, som för ändamålet borde ombyggas och inredas.

Kasernkommittén finner det uppslag, som sålunda framkommit, i fråga om det framtida utnyttjandet av positionsartilleriregementets kasernbyggnad jämte stallflyglarna mot Storgatan, vara värt synnerligt beaktande. Ett ur ekonomisk synpunkt lämpligare sätt att nyttiggöra dessa byggnader torde icke kunna framläggas. Med hänsyn härtill och då det torde vara uteslutet att taga dessa byggnadskomplex i anspråk för sjukvårdsändamål eller annan social verksamhet, anser kommittén sig böra tillstyrka det av förenämnda

sakkunniga framlagda förslaget till kasernbyggnadens framtida utnyttjande.

Sedan positionsartilleriregementet under förra hälften av år 1928 bortflyttat från kasernområdet, synes det vara lämpligt, att förvaltningen av detsamma från och med den 1 juli 1928 tillsvidare övertages av byggnadsstyrelsen.

Kasernkommittén slutade med att beträffande positionsartilleriregementets kasernområde föreslå:

att den del av detta kasernområde, varå kasernbyggnaden och stallflyglarna mot Storgatan vore belägna, måtte avskiljas såsom ett särskilt kvarter;

att kasernområdet i övrigt måtte bli föremål för försäljning;

samt att kasernbyggnaden måtte utnyttjas på sätt föreslagits av 1926 års beredning rörande den militära centralförvaltningens organisation såsom lokaler för marinens överstyrelseorgan.

I utlåtande den 28 november 1927 åberopade *arméförvaltningen* såsom eget utlåtande ett av chefen för dåvarande fjärde arméfördelningen avgivet yttrande av bland annat följande lydelse:

Yttranden
över kasern-
kommitténs
förslag.

Vad disponerandet av positionsartilleriregementets kasernetablissemang ågår, bliver detta ärende beroende av frågan rörande arméns underofficersskolors förläggning. Kunnat godtagbara lokaler ställas till förfogande på annan lämplig plats, finnes från min sida intet hinder för genomförande av kasernkommitténs förslag.

Marinförvaltningen anförde i utlåtande den 29 november 1927 huvudsakligen följande:

Med erinran om att marinförvaltningen genom remiss den 23 november 1927 anmodats att före den 20 januari 1928 inkomma med underdånigt utlåtande över det betänkande och förslag, som den 14 november 1927 avgivits av 1926 års beredning rörande den militära centralförvaltningens organisation, får marinförvaltningen meddela, att ämbetsverket givetvis ännu icke kunnat fatta ställning till samma berednings förslag samt att vid sådant förhållande ämbetsverket vid bedömning av den nu föreliggande frågan utgått från utrymmesbehovet för marinförvaltningen, chefen för marinstaben, högste befälhavaren över kustflottan och chefen för kustartilleriet; med erinran tillika om att sagda beredning i det angivna betänkandet föreslagit, att åt marinstyrelsen och högste befälhavaren över kustflottan lokaler skulle beredas i positionsartilleriets kasern, som borde för ändamålet ombyggas och inredas, har marinförvaltningen emellertid velat påpeka, att vid genomförande av en organisation av den centrala försvarsförvaltningen enligt beredningens förslag torde tillkomma behov av ytterligare lokalutrymme av sannolikt omkring 250 kvadratmeter »nyttig golvyta».

Marinförvaltningen disponerar för närvarande enligt det med fastighetsaktiebolaget Kvasten den 26 juli 1925 upprättade hyreskontrakt följande lokaler i bolagets fastighet nr 6 kvarteret Kvasten:

Kontorslokaler med en areal av 2,835 kvadratmeter, utgörande ett kubikinhåll av 9,294 kubikmeter, bostäder för vaktmästare 170 kvadratmeter, utgörande 516 kubikmeter, källare cirka 60 kvadratmeter och vind cirka 30 kvadratmeter.

Då i beredningens utlåtande framhålles — såsom även i det föreliggande utlåtandet av kasernkommittén åberopas — att vid eventuell förflyttning hyran 63,000 kronor för marinförvaltningens lokaler skulle inbesparas, har ämbetsverket velat påpeka, att i hyresbeloppet ingår ersättning jämväl för värme och varmvatten. Kostnaden för värme och varmvatten i de förhyrda lokalerna beräknas enligt för närvarande i huvudstaden gängse pris utgöra 7,079 kronor 28 öre, vadan vid jämförelse av hyreskostnaden för ämbetsverkets nuvarande lokaler och kostnaden för beredande av lokaler åt ämbetsverket i någon kronans fastighet, hyreskostnaden icke lär böra beräknas i runt tal till högre belopp än 56,000 kronor.

Med avseende å en å ämbetsverkets ingenjörssavdelning uppgjord kontrollberäkning torde den av ämbetsverket disponerade nyttiga golvytan få beräknas till minst 2,500 kvadratmeter. Emellertid är på sätt såväl marinförvaltningen som byggnadsstyrelsen vid flera tillfällen, byggnadsstyrelsen senast i skrivelse den 17 mars 1927, till vilken ämbetsverket får hänvisa, hos Kungl. Maj:t framhållet, marinförvaltningens lokalbehov ingalunda till fullo tillgodosett. Särskilt måste för beredande av utrymme för ämbetsverkets arkiv ett betydande ytterligare golvutrymme avses för ämbetsverket. Vid eventuell förflyttning torde givetvis för ämbetsverkets *hela* arkiv böra beredas plats inom ämbetsverket med tillgodoseende av moderna fordringar på arkivs inredning och säkerhet. Lokalbehovet för ämbetsverket vid en förflyttning torde med hänsyn till dessa förhållanden icke kunna upptagas till mindre än 3,500 kvadratmeter nyttig golvyta, denna då beräknad enligt nyss angivna grunder.

Chefen för marinstaben har meddelat, att marinstaben för närvarande förfogade över en nyttig golvyta av 63 i kvadratmeter, fördelad på 26 rum, samt därutöver en bostad på 2 rum och kök för expeditionsvakten, att i utrymmet icke vore inräknade toaletter, korridorer, trappor m. m. samt att då utrymmet vore väl knappt tilltaget, vid en förflyttning fordrades en ökning av utrymme till 877 kvadratmeter nyttig golvyta, ävensom en lägenhet för expeditionsvakt å minst 2 rum och kök jämte eventuellt en lägenhet för portvakt.

Beräknas golvytorna för expeditionsvakt och portvaktslägenheterna till sammanlagt 150 kvadratmeter, skulle alltså för chefens för marinstaben expedition m. m. erfordras en nyttig golvyta av 1,027 kvadratmeter.

Chefen för kustartilleriet har meddelat, att hans expedition nu disponerade nyttig golvyta å 226,94 kvadratmeter, annan golvyta (tambur, korridorer, garderob och toaletterum) å 59,97 kvadratmeter, att vid en eventuell förflyttning fordrades, under förutsättning att den nuvarande organisationen bibehölles, lika stor golvyta, som den nyss angivna, men under förutsättning av omorganisation av den centrala försvarsförvaltningen i enlighet med förenämnda berednings förslag en utökning av den nyttiga golvytan med i runt tal 150 kvadratmeter.

Högste befälhavaren över kustflottan har meddelat, att vid eventuell förflyttning erfordrades för hans expedition enahanda nyttiga golvyta, som för närvarande av expeditionen disponerades, eller 249 kvadratmeter.

Sålunda erfordrades för marinförvaltningen, chefen för marinstaben, högste befälhavaren över kustflottan och chefen för kustartilleriet vid en eventuell förflyttning en nyttig golvyta av omkring:

för marinförvaltningen	3,500 kvm.
» chefen för marinstaben	1,027 »
» » » kustartilleriet	227 »
» högste befälhavaren över kustflottan	249 »

eller i runt tal sammanlagt 5,000 kvadratmeter.

Härtill skulle vid organisation av en marinstyrelse enligt beredningens förslag eventuellt läggas förslagsvis 250 kvadratmeter och summan nyttig golvyta alltså bliva 5,250 kvadratmeter.

Av det ovan anförda framgår, att då i positionsartilleriregementets kasern kan beredas en nyttig golvyta av endast omkring 3,000 kvadratmeter, kasernen icke utan tillbyggnad lärer kunna bliva användbar för marinförvaltningen, chefen för marinstaben, högste befälhavaren över kustflottan och chefen för kustartilleriet eller en eventuell marinstyrelse enligt beredningens förslag. Emellertid synes det, med avseende å byggnadens lämpliga läge för ändamålet och det i en snar framtid i allt fall oavvisliga behovet av en gemensam, tillräckligt stor byggnad för de ifrågavarande marinmyndigheterna vara i högsta grad önskligt, att densamma reserveras för marinmyndigheterna. Och får marinförvaltningen i detta sammanhang även framhålla önskvärdheten av att i enlighet med vad kasernkommittén ifrågasatt de till byggnaden hörande stallflyglarna varda avsedda för de sjökrigshistoriska samlingarna, vilka därstädes torde kunna erhålla en passande och behovet motsvarande uppställningsplats.

Marinförvaltningen slutade med att hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t uppdraga åt byggnadsstyrelsen att i samråd med marinförvaltningen, chefen för marinstaben, högste befälhavaren över kustflottan och chefen för kustartilleriet verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag angående om- och tillbyggnad av positionsartilleriets kasern för marinmyndigheternas behov ävensom om de till kasernen hörande stallflyglarnas omdanande för de sjökrigshistoriska samlingarna.

Slutligen har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 19 januari 1928 anfört huvudsakligen följande:

Kasernkommittén har till en början hemställt, att den del av ifrågavarande område, varå kasernbyggnaden och stallflyglarna å Storgatan äro belägna, måtte avskiljas såsom ett särskilt kvarter samt att kasernområdet i övrigt måtte bliva föremål för försäljning. Beträffande den sålunda avsedda delningen av området synes kommittén förutsätta, att denna lämpligen bör ske i enlighet med det förslag till ändrad stadsplan för området i fråga, som framlagts i det av statens byggnads-sakkunniga den 18 mars 1925 afgivna betänkandet angående ordnandet av statens byggnadsverksamhet i Stockholm.

Byggnadsstyrelsen kan för sin del icke finna det tillrädligt, att staten i den utsträckning, som av kasernkommittén och de byggnads-sakkunniga sålunda förutsättes, avhänder sig detta stora, centralt belägna tomtområde, utan är det enligt styrelsens mening synnerligen önskvärt, att åtminstone huvuddelen av området utnyttjas för något statsändamål, beträffande vilket förefinnes behov av en tomt av denna storlek och belägenhet. Innan byggnadsstyrelsen gör något närmare uttalande i denna fråga, får byggnadsstyrelsen emellertid, med hänsyn till den av kasernkommittén föreslagna för-

läggningen av marinens överstyrelseorgan till ifrågavarande kasernetablissemant, närmare redogöra för det lokalbehov, som kan anses föreligga för nämnda organ, samt beträffande möjligheten att tillgodose detta lokalbehov inom den befintliga kasernbyggnaden.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 9 februari 1927 anhöllo de sakkunniga för verkställande av utredning rörande omorganisation av den centrala förvaltningen inom försvarsväsendet, att styrelsen måtte verkställa förberedande utredning, huruvida marinförvaltningen, marinstaben, chefen för kustartilleriet och högste befälhavaren över kustflottan lämpligen skulle kunna beredas tjänstelokaler inom en och samma byggnad i Stockholm, varvid de sakkunniga föreslog, att i första hand undersökning skulle verkställas beträffande positionsartilleriregementets kasern. Därjämte uttalade de sakkunniga som ett önskemål, att sjökrigshögskolan, vilken för närvarande är inrymd i ämbetsbyggnaden i kvarteret Kandidaten, såvitt möjligt kunde erhålla lokaler i samma byggnad som marinens överstyrelseorgan.

Med anledning härav överlämnade byggnadsstyrelsen till de sakkunniga med skrivelse den 28 maj 1927 en inom styrelsen verkställd utredning i frågan. De staten tillhöriga fastigheter, som enligt berörda utredning varit föremål för undersökning i här berörda avseende, vore, utom positionsartilleriregementets kasern, livregementets dragoners kasern, artillerigården samt Fredrikshovsområdet.

Vad positionsartilleriregementets kasernetablissemant beträffar, framhöll byggnadsstyrelsen i utredningen, att huvudbyggnaden skulle efter ombyggnad och genomförande av korridorsystem komma att innehålla omkring 3,000 kvadratmeter nyttig golvyta, lämpligen fördelad på omkring 150 rum, varjämte en del överbelysta rum eventuellt skulle kunna inredas å vinden. Kostnaderna för kasernbyggnadens iordningställande skulle enligt en approximativ beräkning uppgå till 650,000 kronor. Vid en användning av kasernbyggnaden för de marina myndigheterna skulle de nuvarande stallflyglarna eventuellt kunna tagas i bruk för statens sjökrigshistoriska samlingars räkning. Däremot skulle sjökrigshögskolan näppeligen kunna beredas lokaler i samband med marinstyrelsen med mindre en särskild nybyggnad uppfördes å kasernområdet.

Av kasernkommitténs föreliggande utlåtande inhämtas, att sistnämnda sakkunniga kommit till den uppfattningen, att positionsartilleriregementets kasernbyggnad på ett fördelaktigt sätt skulle kunna utnyttjas för de marina myndigheternas räkning samt att de sakkunniga i anslutning härtill föreslagit, att den tilltänkta marinstyrelsen och högste befälhavaren över kustflottan skulle beredas lokaler i nämnda kasernbyggnad, som för ändamålet skulle ombyggas och inredas.

Kasernkommittén har funnit det uppslag, som sålunda framkommit i fråga om det framtida utnyttjandet av positionsartilleriregementets kasernbyggnad med stallflyglar vara värt synnerligt beaktande, och har kommittén, såsom ovan framhållits, tillstyrkt det av sistnämnda sakkunniga framlagda förslaget till kasernbyggnadens användning.

Marinförvaltningen, som den 29 november 1927 i ärendet avgivit anbefallt utlåtande, varav byggnadsstyrelsen under hand fått del, har därvid erinrat, att de efter en ombyggnad av kasernbyggnaden erhållna tjänstelokalerna skulle bli otillräckliga och att kasernbyggnaden icke utan tillbyggnad skulle kunna bli användbar för den eventuella marinstyrelsen. Det har emellertid synts marinförvaltningen med avseende å byggnadens

lämpliga läge för ändamålet och det i en snar framtid icke avvislige behovet av en gemensam, tillräckligt stor byggnad för ifrågavarande marinmyndigheter vara i högsta grad önskligt, att densamma reserverades för marinmyndigheterna. Härjämte har marinförvaltningen framhållit önskvärdheten av att stallflyglarna varda avsedda för de sjökrigshistoriska samlingarna, vilka därstädes skulle kunna erhålla en passande och behovet motsvarande uppställningsplats.

Vad beträffar det för de marina myndigheterna erforderliga lokalutrymme, hava ovan omnämnda sakkunniga för verkställande av utredning rörande omorganisation av den centrala förvaltningen inom försvarsväsendet i sin skrivelse till byggnadsstyrelsen den 9 februari 1927 angivit detta utrymme till sammanlagt 4,330 kvadratmeter golvyta, fördelad på 156 rum. Av denna golvyta skulle 3,920 kvadratmeter motsvara nuvarande lokalutrymme (varav 2,835 kvadratmeter skulle falla på marinförvaltningens lokaler) samt 410 kvadratmeter utgöra erforderlig utökning av de nuvarande lokalutrymmena. Byggnadsstyrelsen har emellertid i sin ovanberörda utredning framhållit, att de av de sakkunniga lämnade uppgifterna rörande de nuvarande lokalutrymmena torde åsyfta bruttoytor (alltså med korridorer och diverse småutrymmen inräknade) och har styrelsen meddelat, att enligt inom styrelsen verkställda beräkningar de av marinförvaltningen, marinstaben, chefen för kustartilleriet och högste befälhavaren över kustflottan disponerade utrymmena upptaga en nyttig golvyta av 3,050 kvadratmeter, fördelade på 125 rum, samt att av denna golvyta 1,940 kvadratmeter belöpte på marinförvaltningens lokaler. Härjämte har styrelsen framhållit, att med de av de sakkunniga angivna utrymmesutifrorna skulle erhållas ett genomsnittligt rumsutrymme av 27,7 kvadratmeter, vilket, även om hänsyn toges till att en del av de av dessa myndigheter disponerade rum utnyttjas såsom rit-salar, är betydligt större än vad byggnadsstyrelsen i allmänhet brukar räkna som normal golvyta per rum eller omkring 20 kvadratmeter. Detsamma vore emellertid även förhållandet, därest man utginge ifrån det av byggnadsstyrelsen beräknade nuvarande lokalutrymme, vilket motsvarade ett genomsnittligt rumsutrymme av 24,7 kvadratmeter. Med hänsyn härtill har byggnadsstyrelsen i berörda utredning i och för beräkning av det sammanlagda utrymme, som för de marina myndigheterna skulle vara erforderligt, bortsett ifrån det nuvarande golvutrymme och uteslutande tagit i betraktande det av de sakkunniga såsom erforderligt angivna antalet rum. Med den av styrelsen angivna normala genomsnittliga rumsytan av 20 kvadratmeter, som även i detta fall torde få anses tillräcklig, har sålunda erhållits en sammanlagd golvyta, som ungetär motsvarar det utrymme av omkring 3,000 kvadratmeter nyttig golvyta, som enligt vad ovan framhållits skulle kunna beredas inom den gamla kasernbyggnaden. De sakkunniga synas hava godtagit denna beräkning, då de föreslagit, att kasernbyggnaden skulle användas för marinstyrelsen och därvid förutsatt att endast ombyggnads- och inredningsarbeten behöfve utföras.

Marinförvaltningen har emellertid i sitt ovannämnda utlåtande gjort gällande, att betydligt större utrymmen erfordras. Beträffande sitt eget lokalbehov framhåller marinförvaltningen, att den av ämbetsverket nu disponerade golvytan torde böra räknas till minst 2,500 kvadratmeter, fördelade på omkring 90 rum. Vidare vore, såsom marinförvaltningen och byggnadsstyrelsen vid flera tillfällen för Kungl. Maj:t framhållit, marinförvaltningens lokalbehov för närvarande ingalunda till fullo tillgodosett. Särskilt för bere-

dande av utrymme för ämbetsverkets arkiv vore ett betydande ytterligare golvutrymme behövt. Vid en eventuell förflyttning torde givetvis för ämbetsverkets hela arkiv böra beredas plats inom ämbetsverket. Lokalbehovet för ämbetsverket vid en förflyttning torde med hänsyn till dessa förhållanden icke kunna upptagas till mindre än 3,500 kvadratmeter, vilket alltså skulle utgöra en ökning, utöver det av marinförvaltningen angivna nuvarande utrymmet, av 1,000 kvadratmeter. Vidare framhåller marinförvaltningen, att chefen för marininstaben meddelat, att marinstabens nuvarande utrymme, vilket utgjorde en nyttig golvyta av 637 kvadratmeter, vore väl knappt tilltaget, varför vid en förflyttning fordrades en ökning av utrymmet med 240 kvadratmeter golvyta jämte en lägenhet för expeditionsvakt om 2 rum och kök samt eventuellt en lägenhet för portvakt. Vidare hade chefen för kustartilleriet meddelat, att vid en eventuell förflyttning fordrades, utöver det för närvarande disponerade utrymmet med en golvyta av 226,94 kvadratmeter, en utökning av den nyttiga golvytan med omkring 150 kvadratmeter. För högste befälhavarens över kustflottan expedition skulle erfordras vid eventuell förflyttning enahanda nyttiga golvyta, som expeditionen för närvarande innehade eller 249 kvadratmeter. Utöver de sålunda angivna utrymmena skulle vid organisation av marinstyrelsen enligt beredningens förslag erfordras ett ytterligare utrymme, förslagsvis beräknat till 250 kvadratmeter, och skulle sålunda summan av den nyttiga golvyta, som skulle bliva erforderlig, uppgå till 5,250 kvadratmeter.

Beträffande den av marinförvaltningen till 2,500 kvadratmeter beräknade golvytan inom de av ämbetsverket för närvarande disponerade lokalerna, vilken yta, fördelad på det av marinförvaltningen angivna antalet rum, motsvarar en genomsnittlig rumsstorlek av omkring 28 kvadratmeter, får byggnadsstyrelsen framhålla, att vid denna beräkning uppenbarligen medtagits i viss utsträckning korridorer och garderobsutrymmen.

Vad beträffar de av marinförvaltningen angivna erforderliga utökningarna av de marina myndigheternas nuvarande lokalutrymmen utgöra dessa sammanlagt 1,640 kvadratmeter, och överstiga alltså väsentligt de av de sakkunniga angivna lokalbehoven.

Därest man utgår från att marinmyndigheterna för närvarande tillsammans disponera omkring 125 rum samt att varje rum bör hava en genomsnittlig golvyta av 20 kvadratmeter, skulle utöver nämnda antal rum, som alltså motsvara en sammanlagd golvyta av 2,500 kvadratmeter, inom kasernbyggnaden kunna beredas utrymme för dels den utökning å 150 kvadratmeter, som av marinförvaltningen angivits såsom erforderlig för chefens för kustartilleriet expedition, dels det vid organisationen av marinstyrelsen erforderliga utrymmet av 250 kvadratmeter eller sammanlagt 400 kvadratmeter. Däremot skulle i byggnaden icke kunna beredas plats för den enligt marinförvaltningens uppgift erforderliga ökningen av detta ämbetsverks samt marinstabens lokaler, sammanlagt 1,240 kvadratmeter eller i runt tal 1,200 kvadratmeter. Visserligen skulle för detta ändamål kunna tagas i anspråk vissa lokaler inom byggnadens vindsvåning, men då lokalbehovet icke i sin helhet där skulle kunna tillgodoses, finner byggnadsstyrelsen, att det skulle vara fördelaktigare att till en början icke inreda några utrymmen å vinden ntan reservera denna i sin helhet för framtida utvidgningsbehov. I stället skulle en tillbyggnad på tomtområdet mellan denna byggnad och den i de byggnadssakkunnigas stadsplaneförslag angivna, parallellt med Linnégatan gående gatan, uppföras. Denna tillbyggnad torde enligt inom byggnadssty-

relsen verkställda beräkningar komma att draga en kostnad av omkring 475,000 kronor. Då, såsom tidigare framhållits, de för ändamålet erforderliga ändringsarbetena inom den gamla kasernbyggnaden skulle draga en kostnad av omkring 650,000 kronor, skulle en förläggning av marinens överstyrelseorgan till ifrågavarande kasernområde betinga en sammanlagd kostnad av omkring 1,125,000 kronor. Till jämförelse får byggnadsstyrelsen härvid framhålla, att en inom byggnadsstyrelsen verkställd undersökning givit vid handen, att kostnaderna för uppförande för ändamålet av en helt ny byggnad torde komma att uppgå till 1,815,000 kronor. Byggnadsstyrelsen har därvid tänkt sig en dylik byggnad förlagd exempelvis till kvarteret Fältöversten mellan Valhallavägen och Stora Bältgatan, där en tomt av för ändamålet erforderlig storlek, eller 3,300 kvadratmeter, torde vara att påräkna.

Med hänsyn till vad ovan framhållits, kan byggnadsstyrelsen icke finna det ur ekonomisk synpunkt lämpligt, att marinens överstyrelseorgan, vilka kräva ett lokalutrymme, som skulle kunna tillgodoses inom ett tomtområde av 3,300 kvadratmeter, taga i anspråk det av kasernkommittén för ändamålet föreslagna området, vilket, såsom ovan angivits, omfattar en areal av 16,474 kvadratmeter. Härtill kommer emellertid, att det, såsom tidigare framhållits, enligt styrelsens mening vore mindre välbetänkt, om statsverket i den utsträckning, som kasernkommittén föreslagit, avhänder sig positionsartilleriregementets kasernområde. Detta område är nämligen det största, staten tillhöriga tomtområde med förhållandevis centralt läge, som för närvarande är disponibelt i Stockholm, och är det sålunda angeläget, att åtminstone huvudparten av området i fråga bibehålles i statens ägo för att utnyttjas för något statsändamål, som just kräver en så stor, centralt och fritt belägen tomtplats.

Redan de byggnadssakkunniga hava ifrågasatt kasernetablissemmentets användande för museiändamål, varvid de sakkunniga dock förutsatte, att huvudbyggnaden och stallflyglarna skulle på sådant sätt kunna utnyttjas för detta ändamål, att endast det i de sakkunnigas stadsplaneförslag med C betecknade kvarteret härvid skulle behöva tagas i anspråk.

Genom beslut den 14 maj 1926 har Kungl. Maj:t anbefallt byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvariern verkställa utredning rörande ny förläggning av statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning, och har byggnadsstyrelsen på grund härav med skrivelse innevarande dag framlagt förslag till förläggning av nämnda museum till ifrågavarande kasernområde.

En förläggning av statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner till positionsartilleriregementets kasernområde i enlighet med de i det av styrelsen framlagda förslaget angivna riktlinjer måste anses innebära en synnerligen tillfredsställande lösning av museets lokalfråga. Sålunda skulle museet härigenom beredas fullt tillräckliga, ljusa och ändamålsenligt fördelade lokaler med möjlighet för framtida utvidgningar, på samma gång som museet genom att den nuvarande monumentala, kulturhistoriskt märkliga kasernen inkomponerats i museianläggningen skulle erhålla en yttre utformning, som är ändamålet fullt värdig. Härjämte bör framhållas, att ifrågavarande tomt synes vara den enda nu tillgängliga tomt, som med lämpligt läge förenar tillräcklig storlek för en i utveckling stadd museiinstitution.

Vad beträffar frågan om beredande av lämpliga lokaler för en eventuell marinstyrelse torde denna fråga, enligt byggnadsstyrelsens mening, böra lösas genom uppförande av en nybyggnad för ifrågavarande ändamål eller genom förhyrning, eventuellt genom en förläggning till någon mindre, staten tillhörig fastighet, exempelvis Fredrikshovsområdet, i vilket senare avseende styrelsen tillåter sig hänvisa till ovan omförmälda, av styrelsen tidigare verkställda preliminära utredning. En närmare utredning i denna lokalfråga torde emellertid icke vara påkallad, innan statsmakterna fattat beslut rörande den ifrågasatta omorganisationen av den centrala förvaltningen inom försvarsväsendet.

Byggnadsstyrelsen slutar med att hemställa, att vad kasernkommittén föreslagit beträffande användningen av positionsartilleriregementets kasernområde icke måtte vinna Kungl. Maj:ts bifall utan att den därå befintliga kasernbyggnaden jämte huvuddelen av kasernområdet måtte reserveras för statens historiska museum samt att användningen av området i övrigt måtte bli föremål för närmare utredning.

Vad slutligen beträffar tillsynen och vården av positionsartilleriregementets kasernetablissemment förklarar byggnadsstyrelsen sig icke hava något att erinra mot att förvaltningen av desamma i enlighet med vad kasernkommittén föreslagit från och med den 1 juli 1928 överflyttas från arméförvaltningens fortifikationsdepartement till byggnadsstyrelsen. Styrelsen framhåller, att styrelsen givetvis icke kunnat taga hänsyn till en sådan utvidgning av det under styrelsens förvaltning ställda fastighetsbeståndet i sin framställning den 24 augusti 1927 rörande anslaget till byggnader och reparationer för budgetåret 1928/1929. Emellertid förutsätter byggnadsstyrelsen, att inflytande hyresinkomster från till kasernetablissemmenten hörande byggnader få i mån av behov användas för täckande av underhållskostnaderna för byggnaderna i fråga.

Riksantikvarens skrivelse den 19 januari 1928. Med skrivelse den 19 januari 1928 inkom vidare riksantikvariens med förslag till statens historiska museums förflyttning till f. d. positionsartilleriets kasernområde och anförde därvid huvudsakligen följande:

Frågan om nya och utvidgade lokaler för statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner har stått på dagordningen i nu jämnt 30 år. De förhållanden, som gjort och göra denna lokalfrågas lösning till en tvingande nödvändighet, äro alltför väl kända och dokumenterade för att här behöva återupprepas. Akademien har haft anledning att i ett flertal skrivelser till Kungl. Maj:t framlägga de verkligt stora svårigheter, varunder de under akademiens inseende ställda statssamlingarna arbeta på grund av de redan sedan mycket länge tillbaka alltför trånga lokalerna. Det må i detta sammanhang blott erinras därom, att det icke endast är statens historiska museums egen trångboddhet, som gör en ny förläggning av detta museum nödvändig, utan att denna även är i allra högsta grad nödvändig för att nationalmuseum skall kunna erhålla den lokalutökning, som sedan lika lång tid tillbaka verkat hindrande på detta museums utveck-

ling. Genom statens historiska museums förflyttning från nationalmusei-byggnaden skulle en naturlig lösning vinnas för nationalmuseets närmaste lokalfråga, i det att nämnda byggnad i dess helhet kunde disponeras för nationalmusei samlingar.

Vid valet av plats för ny förläggning av statens historiska museum synes det riksantikvarien vara nödvändigt att man beaktar tvenne krav, som äro av avgörande betydelse för denna fråga, nämligen *dels* att *läget* bör vara så *centralt* som möjligt, på det att allmänheten lätt och i största möjliga utsträckning må ledas till museets ur bildnings- och uppfostringssynpunkt så betydelsefulla samlingar ävensom för att underlätta allmänhetens kontakt med det med museet förenade riksantikvarieämbetet, *dels* att det för museet avsedda *tomtområdet* bör vara *tillräckligt stort* icke blott för det nu närmast beräknade utrymmesbehovet utan även för de *framtida utvidgningar*, som utan tvivel bliva nödvändiga ej endast genom de nuvarande museiinstitutionernas egen tillväxt, utan även genom uppkomsten av nya sådana samlingar, vilka äro med de nuvarande närbesläktade.

Av allt att döma befinner sig vårt land för närvarande i en kraftig expansionsperiod med avseende på de arkeologiska och kulturhistoriska vetenskaperna, en expansion, åt vilken vi enbart hava anledning att glädja oss och vilken statsmakterna i allt större utsträckning torde komma att ägna sitt stöd. Den plats, Sverige intager på den vetenskapliga forskningens vädjobana i den civiliserade världen, har i allmänhet varit god. På få områden torde emellertid våra möjligheter att verkligen spela en ledande roll och utföra ett grundläggande arbete vara större än just på arkeologiens och kulturhistoriens områden, där en rad av forskare utbildat systematiska arbetsmetoder, som blivit grundläggande för dessa vetenskapers bedrivande, och där män sådana som Montelius och Hazelius skaffat oss en ställning i världen, som icke blott för oss bör kännas smickrande utan också allvarligt förpliktande. Tack vare en i Europa enastående tidig, av framsynta förfäder genomförd lagstiftning rörande hembudsskyldighet till staten av fornynd, äga vi ett svenskt arkeologiskt museum, vartill få andra land i världen kunna uppvisa ett motstycke i rikedom, mångsidighet och vetenskaplig noggrannhet med avseende å materialets behandling. Och våra kyrkliga medeltidssamlingar äga i vissa betydelsefulla avseenden både en kvalitet och en kvantitet, som äro sällsynta att finna även i de stora kulturländernas främsta museer.

Därtill kommer, att vi under de senaste åren tack vare särskilda, gynnsamma omständigheter kommit i tillfälle att på ett flertal olika platser utföra vårt lands gränser utföra arkeologiska undersöknings- och insamlingsarbeten, vilkas resultat helt eller delvis kommit våra arkeologiska statssamlingar tillgodo och som satt svenska vetenskapsmän i stånd att göra betydelsefulla insatser i den internationella forskningens tjänst. Därvid behöver blott erinras om de östasiatiska samlingarna — i närvarande stund i sitt slag de viktigaste i världen utanför Kina — om de svenska arkeologiska expeditionerna till Asien i Grekland, om den pågående Cypernexpeditionen m. fl. Och många tecken tyda på, att svensk arkeologisk vetenskap ännu icke uttömt sina krafter på dessa avlägsnare nejdernas forskningsfält. Tvärtom synas mycket stora utsikter föreligga, för att vårt arkeologiska museums komparativa samlingar skola kunna växa ut till verkligt stor betydelse, därigenom skapande ökade möjligheter för svenska insatser på den arkeologiska vetenskapens område jorden runt. Dessa fakta äro värda att hållas

tydligt för ögonen, då det gäller att bestämma den synvinkel, ur vilken statens historiska museums byggnadsfråga bör ses.

Vidare torde böra framhållas den förändrade ställning, som museerna, icke minst de kulturhistoriska, intaga till den stora bildningssökande allmänheten. Utvecklingen från furstligt kuriositetskabinett, avsett för ett fåtals »divertissement», till ett vetenskapligt forskningsinstitut har gått vidare fram och gjort museerna till folkliga bildningsanstalter, avsedda att i vidsträcktaste grad tjäna alla samhällslagers strävan efter vidgade kunskaper om människosläktets och fäderneslandets utvecklingshistoria på skilda områden. Och med den alltmera framträdande tendensen att konkretisera skolundervisningen torde museerna komma att spela en högst betydelsefull roll i den allmänna undervisningens tjänst, om blott de nödvändiga betingelserna härför inom museerna själva skapas. Av dessa betingelser äro museilokalernas rymlighet och ändamålsenlighet givetvis bland de viktigaste. Det är sålunda icke enbart museiinstitutionernas egna inre, vetenskapligt-museala krav, som måste tillgodoses vid planerande av ett stort central-museums byggnadsfråga. Det finnes också allmänna sociala synpunkter, som hava berättigade krav på beaktande, krav, som helt visst under framtiden komma att ställa allt större anspråk på museiinstitutionerna. Det vore därför i hög grad kortsynt, om man nu vid planerande av ny förläggning av statens historiska museum och därmed samhörande institutioner enbart skulle inrikta sig på att tillfredsställa stundens krav, och ännu oriktigare, om man skulle fatta frågan så, att det egentligen blott gäller att skaffa en viss procentuell utökning av de lokalutrymmen, som museet hittills haft till förfogande.

I själva verket gäller det här möjliggörande av en betydelsefull omläggning, avseende att med utnyttjande av våra redan befintliga, men för flertalet ganska okända arkeologiska och kulturhistoriska skatter, dels skapa förbättrade och utvidgade förutsättningar för den svenska vetenskapen att på kulturhistoriens skilda områden fullfölja sina även i den internationella världen uppskattade arbeten, dels dessutom att på ett helt annat sätt än hittills varit möjligt med museisamlingarnas tillhjälp skapa ett kulturellt bildningsinstitut för den stora allmänheten, siktande på att göra allt större delar av statens museisamlingar verkligt tillgängliga, förståeliga och njutbara för det svenska folket, därmed fyllande en viktig, men hittills alltför förbisedd social funktion för museerna.

Väl uppställt och utrustat med erforderliga pedagogiska hjälpmedel bör statens historiska museum nämligen kunna giva en klarare och påtagligare bild av vårt folks äldre utvecklingshistoria än något annat och lära oss förstå den ganska märkliga särställning vårt svenska folksamhälle intager i världen. Tidrymder, som ännu för en mansålder sedan voro höllda i det fullständigaste dunkel, framstå numera för oss, tack vare vetenskapens geniala utnyttjande av våra fornminnen och fornfynd, såsom fullt tydliga och klara utvecklingsskeden av vårt lands och folks historia, skeden, om vilka vi stundom till och med kunna göra oss en mera detaljerad föreställning.

Vi veta sålunda numera, att förfäderna till den svenska stam, som i jämförelsevis ringa grad uppblandad med främmande folkelement nu utgör Sveriges befolkning, voro de första som för mer än 10,000 år sedan togo denna mark i besittning, nyss frigjord ur inlandsisens fjättrar. Vidsträckt delar av mellersta och norra Sveriges bästa odlingsmarker ha till och med

först inför denna befolknings ögon höjt sig över de kringliggande havens yta. Få, om ens något av de övriga europeiska folken torde varit bofasta inom sina nuvarande landområden under så lång tid som det svenska folket. Allt tyder också på att detta folk under de gångna årtusendena alltid varit fritt och självständigt och utvecklade en kultur, som väl kunnat mäta sig med sydligare, klimatiskt lyckligare lottade länders.

Allt detta bör i ett nytt, rymligt och välordnat museum kunna på ett klart och instruktivt sätt åskådliggöras, varigenom kunskapen om dessa förhållanden blir en allmän egendom, klart fattad just därför att den är åskådliggjord för ögat. Och det måste utan tvivel anses vara av största betydelse ur många synpunkter, att alla samhällsklasser få klarhet om huvuddragen av vår utvecklingshistoria, om sambandet mellan forntid, nutid och framtid, om utvecklingens lagar och betydelsen av de svunna generationernas arbete och möda. Sådan kunskap utgör måhända den säkraste grundvalen för en sund fosterlandskärlek och en vederhäftig medborgaranda.

Tillgodoseende av sådana synpunkter på den museala verksamheten kräva helt andra lokalutrymmen än dem, som hittills stått statens historiska museum och de flesta andra svenska kulturhistoriska museer till buds.

Det är framför allt här ovan anförda synpunkter, som för riksantikvarien varit ledande, då det gällt att bedöma de olika möjligheter, som förefinnas för ny förläggning av statens historiska museum och därmed förenade samlingar samt vid upprättande av ett preliminärt program till de för dessa samlingar erforderliga byggnaderna. Hänsyn har också tagits till läget i förhållande till andra likartade museiinstitutioner. Det är givetvis önskvärt, att likartade museiinstitutioner förläggas i varandras närhet, på det att såväl de inom institutionerna arbetande vetenskapsmännen som den besökande allmänheten må hava ökade möjligheter till jämförande studier och till tillgodogörande av de inom de olika institutionerna förefintliga specialkunskaperna. Men det torde icke vara nödvändigt, ja, knappast ens önskvärt att de stora huvudmuseerna äro belägna i omedelbar lokal anslutning till varandra, ehuru onekligen vissa fördelar skulle kunna vinnas genom gemensam biblioteks- och arkivförvaltning och dylikt. Men dels verka alltför stora museikomplex tröttande och avskräckande på den besökande allmänheten, dels torde en alltför stark koncentration av museiadministrationen verka hämmande och hindrande genom att alltför många olika intressen kombineras. Det torde därför icke vara nödvändigt att t. ex. statens historiska museum och nordiska museet lokalt kombineras, men väl är det önskvärt, att de ligga i varandras närhet. Däremot torde det vara mycket lämpligt, om kring de stora huvudmuseerna kunde grupperas sådana mindre omfattande specialmuseer, vilka äga ett naturligt samband med dessa. De stora, med vetenskapligt och museitekniskt skolade arbetskrafter försedda huvudmuseerna kunna nämligen därigenom på ett naturligt sätt tjäna som ett slags »moderfartyg» för de mindre, oftast svagare utrustade specialmuseerna. Även ur denna synpunkt är det riktigt att ett huvudmuseum förlägges på en plats, som medger framtida utvidgningar och tillbyggnader.

Grundläggande för den här ifrågavarande utredningen rörande ny förläggning av statens historiska museum måste givetvis vara ett program för museets och de därmed förenade institutionernas utrymmesbehov. Ett sådant program upprättades redan år 1913 av dåvarande riksantikvarien B. Salin. Detta åskådliggjordes av schematiska planskisser, utarbetade av arkitekten

Ax. Bergman. En av grundprinciperna för detta program var uppdelningen av museisamlingarna i en skådesamling för allmänheten och en studiesamling för forskare. Skådesamlingen, i vilken föremålen skulle utställas spatioöst och lättöverskådligt, är avsedd att för den stora allmänheten på ett vackert och tydligt sätt åskådliggöra kulturutvecklingens stora huvuddrag samt att uppvisa de mest karaktäristiska och utställningsvärda föremålen, under det att huvudmassan av föremål, åtminstone från förhistorisk tid, tillföres studiesamlingen, för att där, systematiskt ordnad, och förvarad på ett mera sammanträngt sätt, kunna tjäna forskningen. Detta program har sedermera av Salin reviderats och ånyo framlagts i juni 1922, varvid samma princip för samlingarnas uppdelning än ytterligare utbildats, i det att han tänkt sig studiesamlingens läge sådant, att den i möjligaste mån, avdelning efter avdelning, löper jämsides med skådesamlingen i stället för att såsom tidigare tänkts förläggas i en särskild våning. Det sålunda av Salin år 1922 framlagda programmet har varit utgångspunkten för det program för statens historiska museums ombyggnad, vilket nu inom museet upprättats och som finnes här bilagt. Det har emellertid vid detta programs utarbetande visat sig nödvändigt att på vissa punkter rätt avsevärt revidera det Salinska programmets utrymmesuppgifter. Och detta av mycket naturliga skäl. Då Salin uppgjorde sitt program fanns nämligen ingen som helst möjlighet att överskåda det verkliga föremålsbeståndet i museet. Den olidligaste trångboddhet hindrade nämligen varje försök till systematisk uppordning ens av de packlådor, i vilka föremålen — stundom sedan mera än 50 år tillbaka — lågo instuvade. Sedan Kungl. Maj:t 1924 medgivit, att vissa delar av det förutvarande länsfängelset vid Östermalmsgatan finge apteras till studiemagasin för statens historiska museum har det blivit möjligt att på ett helt annat sätt uppordna och överskåda vissa delar av museets magasinerade samlingar. Vidare har vindsvåningen i det gamla riksbankshuset vid Skeppsbron upplåtits till förvaring av museets stora samlingar av förhistoriskt skelettmaterial och slutligen hava väsentligt utvidgade och praktiskt inredda magasinlokaler tack vare av riksdagen beviljade anslag blivit utförda inom nationalmuseibygnaden under åren 1926—1927. Detta har än ytterligare underlättat möjligheten att med någorlunda säkerhet beräkna det nödvändiga utrymmet för samlingarnas utställande och förvaring i en ny byggnad.

Av utomordentlig betydelse för planläggningen av den nya museibygnaden hava de omordningsarbeten varit, vilka under åren 1926 och 1927 utförts i museet i samband med de inre ombyggnadsarbetena därstädes. Under ledning av dåvarande amanuensen vid statens historiska museum, numera professorn vid Uppsala universitet Sune Lindqvist hava stora delar av de förhistoriska utställningssalarnas innehåll blivit omordnat. Detta omordningsarbete har utförts i syfte att uttröna möjligheterna att på ett vackert och instruktivt sätt montera en arkeologisk skådesamling. Man har därvid måst helt använda sig av befintliga skåp och monter, men i dessa experimenterat med olika beklädnadsstoffer och nya monteringsmetoder och därvid vunnit synnerligen vackra resultat, vilka äro av det allra största värde just för planerandet av en ny museibygnad. Dessa experiment utgöra en fortsättning i större skala av de monteringsexperiment, som tidigare påbörjats av förutvarande riksantikvarien Salin. Det säger sig ju självt, vilken fördel dylika omfattande praktiska provuppställningar skola hava framför blotta »laboratorieförsök» i liten skala. Vi stå numera verkligen på fast mark

vid våra beräkningar, såväl då det gäller utrymme för skådesamling som för studiesamling. De nyssnämnda praktiska utställningsförsöken hava emellertid visat, att även det förhistoriska materialet i allra högsta grad vinner i intresse och attraherande kraft, om man vid dess utställande söker tillgodose konstnärliga synpunkter. Detta kräver emellertid väsentligt ökat utställningsutrymme även för den arkeologiska skådesamlingen. Vilken vinst en dylik uppställningsmetod medför, framgår bland annat av det anmärkningsvärda faktum, att flera av våra flitiga museibesökare förklarar sig hava trott de nyuppställda montrerna innehålla idel nyförvärv, då de i verkligheten nästan uteslutande innehållit föremål, vilka sedan decennier funnits i museet utställda, men dåligt och trångt utställda.

Studiesamlingarna har man tänkt sig uppdelade i tvenne grupper, dels sådana som böra vara lätt tillgängliga för forskare och andra intresserade, dels sådana som endast undantagsvis behöva visas och därför lämpligen kunna magasineras i mindre lätt tillgängliga lokaler, såsom huvudmassan av skelettmaterialet, oornrade krukskärvor, flintmaterial från stenåldersboplatser m. m. De förra studiesamlingarna hava under beteckningen »B-salar» tänkts förlagda jämsides med respektive skådesamlingssalar, vilka betecknas såsom »A-salar», under det att de rena magasinssamlingarna betecknats såsom »C-salar».

Vid beräkningen av utrymmet i det blivande museet har man i programmet använt sig av en annan enhet än kvadratmetertalet. En viss kvadratyta kan nämligen för museala ändamål vara ofantligt olika utnyttjbar allt efter sin form och fördelningen av belysningen å densamma. Man har därför med ledning av våra praktiska erfarenheter från utställningsförsöken i den nuvarande museibyggnadens norra galleri antagit såsom enhet »fönsteravdelningen», som härvid antages hava ungefär samma storlek, form och belysningsförhållande som den normala travén i det norra galleriet. Detta angivande av utrymmet lämnar arkitekten klarare anvisningar om det nödiga utrymmets beskaffenhet än en enkel ytuppgift i kvadratmeter.

Vidare har man vid programmets uppställande utgått ifrån, att den nya byggnaden efter sitt uppförande bör vara tillräcklig icke blott för det nuvarande föremålsbeståndet i museet, utan även för en rimlig tillväxt under de närmaste 50 åren. Att man vid uppställande av det nu föreliggande programmet kommit till andra resultat än Salin i hans program av år 1922, torde icke få anses särskilt anmärkningsvärt; det har sin huvudsakliga grund i nyss omnämnda förhållanden. Att utrymmesbehovet enligt programmet visar en högst väsentlig ökning utöver dem, som nu stå institutionen till buds, må icke verka förvånande, ty dessa utrymmen äro ju som bekant trots anvisade utökningar fullständigt otillräckliga ur alla synpunkter. För riksantikvariens har det stått klart, att, då en ny byggnad nu planeras för statens historiska museum och därmed sammanhörande institutioner man måste se sanningen rörande de verkliga utrymmesbehoven fullt klart i ögonen och icke rygga tillbaka för de relativt stora mått man därvid kommer till. Det vore helt visst en ytterligt dålig ekonomi både med pengar och med ideella vetenskapliga värden att nu knappa in på programmet, så att framtidsutveckling inom den nya museibyggnaden omöjliggöres.

Det nu upprättade programmet är i så måtto preliminärt, att det icke avser angivande av den nya institutionsbyggnadens detaljanordningar utan endast utrymmesbehoven och den huvudsakliga dispositionen av de olika utrymmena i förhållande till varandra. Vid programmets upprättande har

även framhållits önskvärdheten, att en ny museibygnad utföres på ett sådant sätt, att dess inre uppdelning i salar må kunna utan alltför stora svårigheter i framtiden modifieras. Erfarenheten har ju visat, att tid efter annan nya krav framkomma på museilokalernas gestaltning. Lämpligast torde därför vara, att en modern museibygnad uppföres med endast yttermurarna fasta och massiva, under det att hjärtmurarna upplösas i smala, armerade betongpelare, mellan vilka de rumsindelade skiljeväggarna kunna uppföras såsom lätt nedrivbara plattväggar eller på annat likartat sätt. Museet bör byggas ungefär såsom ett stort modernt varuhus, där anordningen för varornas utställande och magasinerande måste vara lätt att ändra och modifiera efter olika krav.

Med utgångspunkt från det sålunda utarbetade programmet hava byggnadsstyrelsen och riksantikvariern gemensamt undersökt de olika tomtplatser i Stockholm, som närmast kunna tänkas komma ifråga. Den ovan anförda önskvärdheten, att statens historiska museum och därmed sammanhörande institutioner måtte ligga i möjligaste mån centralt och invid allmänt trafikerade stråkvägar och därjämte om möjligt i nordiska museets närhet har redan från början visat hän på de tre tomtområden, som redan tidigare framhållits såsom möjliga och lämpliga nämligen 1) norra delen av galärvarvets område på Djurgården, 2) statens tomt i den s. k. Nobelparken och slutligen 3) positionsartilleriets kaserntomt mellan Storgatan och Linégatan.

Summariska skissritningar hava visat att båda de under 1) och 3) angivna områdena erbjuda tillräckligt utrymme för de erforderliga byggnaderna, under det att tomten i Nobelparken är tillräcklig för det nuvarande behovet endast under förutsättning att den bebygges med en minst 4 våningar hög byggnad. Då detta icke kan anses särskilt lämpligt för en museibygnad och då möjlighet till framtida utvidgningar på denna tomt fullständigt saknas och då slutligen allvarliga estetiska skäl tala emot att Nobelparkens vackra parkområde belastas med byggnader av så stora dimensioner, har man icke ansett sig kunna ifrågasätta museets förläggning till denna eljest mycket vackra och välbelägna tomt.

Norra delen av galärvarvets område, beläget invid nordiska museet, skulle utan tvivel erbjuda en mycket välbelägen och vacker plats för den nya museibygnaden, ävensom möjligheter till framtida utvidgningar, under förutsättning att tillräckligt stor del av galärvarvet finge för ändamålet disponeras. Sakkunniga för ordnande av statens byggnadsverksamhet inom Stockholm hava i sitt den 18 mars 1925 avgivna betänkande hänvisat på denna plats såsom särskilt lämplig i synnerhet med hänsyn till dess nära grannskap till nordiska museet. Förutsättningen för att denna tomt skall kunna för här ifrågavarande ändamål begagnas är ju emellertid, att flottans varv inom den allra närmaste tiden skall kunna avstå från nämnda område. Ja, det torde enligt riksantikvarierns förmenande knappast vara riktigt lämpligt att till ifrågavarande tomtområde förlägga en stor och dyrbar museisamling, om man icke har säkerhet för att *hela* den väster och norr om varvskyrkogården belägna varvsanläggningen inom en snar framtid bortflyttas. Grannskapet till varvets verkstäder innebär, såsom erfarenheten ju nyligen visat, redan under fredstid stora risker för eldsolyckor och skulle under krigstid medföra än mera ökade faror. Redan dessa förhållanden äro ägnade att ingiva betänkligheter om ett förslag att förlägga statens

historiska museums nybyggnad på galärvarvets område. Men därtill kommer ännu ett skäl, som enligt riksantikvariens förmenande är av avgörande betydelse. Ingen som helst säkerhet finnes för att varvets område kan frigöras från nuvarande användning under de närmaste åren, och frågan om dess frigörande måste bliva beroende av ersättningsbyggnader för varvet på andra områden, allt frågor, vilkas lösning kan bliva komplicerad och draga ut på tiden. *Men frågan om anskaffande av nya byggnader för statens historiska museum tål under inga omständigheter något längre uppskov. Varje utsikt till dröjsmål måste därför undvikas.* Detta har åtminstone för riksantikvarien varit det avgörande skälet för att avstå från tanken på förläggande av statens historiska museum till galärvarvets område.

Den tredje av de ovannämnda tomterna, positionsartilleriets kasernområde, blir däremot ledig från nuvarande användning från och med ingången av år 1928, då positionsartilleriregementet avflyttar. Detta område skulle sålunda omedelbart tagas i bruk för annat ändamål. Sakkunniga för ordnande av statens byggnadsverksamhet i Stockholm hava också i sitt nyssnämnda betänkande framhållit lämpligheten att använda de gamla kasernbyggnaderna, på behövt sätt tillbyggda, till museiändamål. Denna tanke har också av byggnadsstyrelsen och riksantikvarien upptagits och undersökts med avseende på här föreliggande museibygnadsbehov. Den första och närmast till hands liggande tanken var givetvis att söka inrymma museilokalerna i kasernanläggningens huvudbyggnad och stallflyglar. Denna lösning av frågan visade sig dock snart ur flera synpunkter olämplig. Huvudbyggnadens små våningshöjder och mindre goda belysningsförhållanden göra det nämligen omöjligt att utan mycket avsevärda och för dess arkitektur ödeläggande förändringar aptera densamma till museilokaler. Däremot kan denna byggnad utan några mera ingripande åtgärder användas till administrationsbiblioteks- och arkivlokaler m. m., för vilka dess våningshöjder och fönsterstorlekar äro väl avpassade.

Stallflyglarna kunna helt visst, utan att deras arkitektoniska karaktär förvanskas, apteras till lämpliga museilokaler, om takfönster anbringas å desamma, varvid stora, höga överljussalar skulle erhållas, utmärkta till utställning av stora och skrymmande föremål, lämpliga att utställas i överljus. Då huvudmassan av föremål i statens historiska museum äro av mycket små dimensioner och avgjort kräva sidobelysning, kunna stallflyglarna icke med fördel användas till utställningslokaler för annat än en mindre del av museets samlingar. Däremot skulle dylika utställningsutrymmen passa utmärkt exempelvis för marinmuseets samlingar, vilka huvudsakligen bestå av stora fartygsmodeller och andra skrymmande föremål.

Just dessa förhållanden hava givit uppslaget till den lösning av museibygnadsfrågan, vid vilken byggnadsstyrelsen och riksantikvarien stannat på grund av dess stora fördelar för den nu närmast föreliggande byggnadsfrågan och de rika möjligheter till framtida utveckling, som den medgiver, ävensom de möjligheter den erbjuder till successivt lösande även av andra viktiga museibygnadsfrågor i samband därmed.

Förslaget, som åskådliggöres av inom byggnadsstyrelsen utarbetade plan-skisser, går i korthet ut på följande. I kasernens huvudbyggnad inrymmas biblioteks- och arkivlokaler, de för statens historiska museum och riksantikvarieämbetet nödvändiga tjänsterumslokaler ävensom sessionssal för vitterhets-, historie- och antikvitets-akademien. Dessutom lokaler för foto-

grafering, textilkonservering m. m. Dessa lokaler upptaga fullständigt bottenvåningen och våningen 1 tr. upp samt en del av våningen 2 tr. upp, där i övrigt ett antal reservlokaler uppstå, vilket måste anses såsom synnerligen förmånligt med hänsyn till institutionens framtida utveckling.

För museisamlingarna utföres en helt ny byggnad å tomtområdet bakom kaserhuset. Denna del av tomten ligger väsentligt lägre, varför den därpå förlagda museibygnaden, som tänkes uppförd i 3 våningar, kan få tillräckliga våningshöjder utan att höja sig över den gamla kaserbyggnadens taklinje. Genom tvenne flygelbyggnader förbindes den nya museibygnaden med administrationsbyggnaden, från vilken den sålunda med lätthet kan brandfritt avstängas. Skisserna utvisa, att en programmets utrymmesfordringar fyllande museibygnad på ett synnerligen lämpligt sätt kan inpassas på tomtområdet mellan kaserhuset och Linnégatan. Goda helysningsförhållanden erhållas tack vare den omständigheten, att gårdarna kunna göras stora och rymliga.

Om, såsom byggnadsstyrelsen tänkt sig, Grevmagnigatan framdrages genom den nuvarande kaserntomten, skulle ett kvarter mellan Styrmans- och Grevmagnigatan bildas, vilket skulle avskiljas från huvudtomten. Utredningen visar emellertid, att goda utrymmen finnas för framtida utvidgningar och tillbyggnader, om den återstående delen av tomten helt anslås till museiändamål. Å planskisserna finnas utvidgningsmöjligheterna antydda med streckade linjer. Den i tomtens nordvästra hörn antydda byggnaden har man tänkt sig bland annat skola i framtiden inrymma museets komparativa arkeologiska samlingar, då dessa så småningom vuxit ut, så att de ej längre lämpligen rymmas i huvudbyggnaden, ävensom de östasiatiska samlingarna, då dessa ej längre få behålla sina nuvarande lokaler i handelshögskolebyggnaden. Ytterligare tillbyggnader kunna utföras utmed den förlängda Grevmagnigatan fram till den västra stallflygeln.

I stallflyglarna kunna lämpliga lokaler inredas för statens sjökrigshistoriska samlingar eventuellt också för sjöfartsmuseet. Enligt uppgift av marinmuseets nuvarande föreståndare skulle de ifrågavarande flyglarna såväl till form som storlek vara synnerligen väl ägnade att efter inre ombyggnad bysa de ifrågavarande samlingarna. Men då denna omgestaltning av flyglarnas inre väl näppeligen kan tänkas bli omedelbart utförd, har man tänkt sig, att stallflyglarna till en början skulle efter nödtorftig reparation kunna användas såsom provisoriska magasinlokaler dels för marinmuseet, dels för nordiska museet, som har stort behov av dylikt magasinutrymme, eller också eventuellt av riksarkivet, som nu nödgas hava provisoriska arkivdepåer på ett flertal platser i staden, men som i en av dessa flyglar skulle kunna samla dem till en helhet. På sådant sätt skulle dessa stallflyglar redan från början komma till en synnerligen värdefull och lämplig användning för med statens historiska museums verksamhet närbesläktade ändamål.

Det vill synas riksantikvariens, som om förläggningen av statens historiska museum och därmed samhörande institutioner till positionsartilleriets tomt i huvudsaklig överensstämmelse med det nu av byggnadsstyrelsen utarbetade förslaget skulle innebära en nära nog idealisk lösning av denna byggnadsfråga. Läget invid Narvavägen och i närmaste grannskap av Strandvägen måste anses gott och lämpligt. Nordiska museet ligger endast några minuters väg därifrån. Tomtens storlek medger ett för en stor museianläggning nödvändigt, spatiöst byggnadssätt samt goda möjligheter till framtida

utvidgningar. Den gamla kasernanläggningens byggnader hava en på samma gång ståtlig och monumental som enkel och osmyckad arkitektur, vilken utgör en utmärkt utgångspunkt och regulator för de erforderliga nybyggnadernas yttre gestaltning. Genom det gamla kasernhusets apterande till administrations-, biblioteks- och arkivlokaler, kan detta till sitt yttre bibehållas fullständigt oförändrat, och i det inre behöva ändringsarbetena icke nämnvärt ingripa i byggnadsstommen. Det måste vidare anses såsom en stor fördel att kunna skilja administrationslokalerna från själva museilokalerna i särskilda byggnader. I administrationslokalerna behöva tjänstemännen ofta arbeta på kvällarna och i övrigt på tider, då museilokalerna äro stängda. Det är då ur elfdare- och bevakningssynpunkt synnerligen fördelaktigt om museibygnaden ej behöver öppnas för att möjliggöra arbete i tjänstelokalerna.

Att vissa reservlokaler till en början finnas i administrationsbyggnadens översta våning måste anses synnerligen lyckligt. Intill dess lokalerna ifråga behöva användas för med administrationen samhörande ändamål, kunna de finna lämplig användning på flera olika sätt. Dels kunna de tänkas användas, om ock med någon svårighet, till provisoriska lokaler för de östasiatiska samlingarna, för den händelse dessa samlingar icke skulle kunna kvarstanna i sina nuvarande lokaler i handelshögskolebyggnaden, dels kunna de även tänkas få en utmärkt lämplig användning genom att upplåtas till med museiverksamheten närbesläktade ändamål, såsom t. ex. till ortnamnsforskningens och folklivsundersökningens centraler ävensom till Stockholms högskolas arkeologiska seminarium, som givetvis har sitt naturliga övningsfält just i museets samlingar, varjämte där skulle kunna fyllas ett ofta känt behov av arbetsrum för enskilda specialforskare, vilka för en längre tid arbeta med museets samlingar. Att själva museibygnaden åter blir uppförd såsom en modernt konstruerad nybyggnad, innebär en stor fördel. Därigenom vinnes först och främst största möjliga brandsäkerhet, vilket är något för en museibygnad synnerligen viktigt. Vidare kan den ovan omtalade rörligheten i rumsindelningen ernås, genom att endast yttermurarna byggas massiva, under det att hjärtmurarna upplösas i tunna armerade betongpelare, mellan vilka lätt nedtagbara plattväggar skilja de olika salarna från varandra.

Att slutligen å tomten finnes möjlighet att bereda goda lokaler för andra staten tillhöriga historiska samlingar, såsom marinmuseet, måste ur allmän museal synpunkt anses såsom en fördel. Det mindre och organisatoriskt ännu outvecklade museet kan därvid draga väsentlig fördel av det större museets resurser ifråga om bibliotek, arkiv, konserveringsanstalt samt museal rutin. Bevakning, uppvärmning och dylikt kan ordnas gemensamt och därigenom mera ekonomiskt.

Det nu framlagda förslaget att använda huvuddelen av positionsartilleriets tomtområde till förläggning av statens historiska museum och därmed samhörande samlingar och institutioner måste sålunda enligt riksantikvariens förmenande anses innebära så osedvanligt stora fördelar ur alla synpunkter, att ingen som helst tvekan bör hysas om lämpligheten av dess genomförande. Den skulle icke, såsom dessvärre så ofta är fallet, bliva en nödtorftig nödfallslösning, utan en lösning efter stora linjer och med stora framtidsmöjligheter, en lösning icke blott av en av de mest trängande nuvarande museifrågorna utan även av några av dem, som i en icke alltför avlägsen framtid torde komma att kräva en lösning.

Riksantikvarien anser sig även böra framhålla, att den föreslagna tomten synes vara *den enda* för museibygnaden tillräckligt stora tomt, som staten äger inom Stockholms centralare delar. Det är visserligen riksantikvarien bekant, att förslag föreligga för tomtens begagnande till andra ändamål, vilka icke skulle kräva hela tomtområdet användande, utan medgiva avstyckning av vissa delar därav till försäljning. I betraktande emellertid av *att* positionsartilleriets tomt för närvarande är *den enda nu tillgängliga* tomt, som med lämpligt läge förenar tillräcklig storlek för en i utveckling stadd museiinstitutionsbyggnad, *att* undersökningar visat denna tomts utomordentliga lämplighet för museiändamål, *att* därvid de befintliga monumentala byggnaderna komma till en lämplig användning, *att* slutligen icke blott statens historiska museum utan även andra därmed likartade museer på denna tomt successivt kunna få sina byggnadsfrågor tillfredsställande lösta, anser riksantikvarien klokhet och framsynthet bjuda, att det ifrågavarande tomtområdet helt reserveras för museiändamål. Statens historiska museum har alltför länge väntat på möjligheten att på ett värdigt sätt få visa det svenska folket, vilka utomordentliga, för många okända skatter, som det äger i det museum, vilket jämte nordiska museet måste sägas vara Sveriges verkliga nationalmuseum i ordets egentliga betydelse. Det synes vara rimligt och i nationens samfälliga intresse att åt detta museum beredes en värdig plats och möjligheter till framtida utveckling. Därmed skulle museet sättas i stånd att med kraft utföra sin gärning till stärkande av vårt nationalmedvetande, till fördjupande och vidgande av vårt folks kunskap om sin egen forntid och utvecklingshistoria och därmed skulle också åt svensk vetenskap lämnas ett starkt och behövt stöd i dess arbete på utforskandet av den mänskliga odlingens ursprung och utveckling icke blott i fäderneslandet utan även långt utanför dess gränser. Vårt folk bör icke försitta sin förstfödslorett på detta område.

Riksantikvarien slutar med att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte anvisa den ovan angivna huvuddelen av förra positionsartilleriregementets kasern-tomt till statens historiska museums förläggning i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadsstyrelsens förslag.

Vid riksantikvariens ifrågavarande skrivelse är, såsom i skrivelsen angivits, fogat ett summariskt program till byggnad för statens historiska museum och därmed samhörande statsinstitutioner och samlingar (utom de ostasiatiska samlingarna), och anhåller jag att beträffande nämnda program få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Byggnads-
styrelsens ut-
redning den
19 januari
1928.

Med skrivelse samma den 19 januari 1928 inkom vidare byggnadsstyrelsen med den utredning, som genom Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 14 maj 1926 anbefallts styrelsen att i samråd med riksantikvarien företaga beträffande förläggningen av statens historiska museum m. m. Denna utredning är av i huvudsak följande lydelse:

Innan byggnadsstyrelsen närmare ingår på själva förläggningsfrågan, får styrelsen emellertid redogöra för omfattningen av det lokalbehov, som föreligger beträffande statens historiska museum, och därmed förenade sam-

lingar och institutioner, samt i anslutning härtill storleken av det tomtområde, som är för ifrågavarande ändamål erforderligt.

Statens historiska museum jämte myntkabinettet, antikvariskt-topografiska arkivet och antikvariskt-numismatiska biblioteket ävensom vitterhetsakademien och riksantikvarieämbetet äro inrymda i nationalmuseibyggnaden, där för ändamålet upplåtits hela bottenvåningen och en del utrymmen i källaren. Härjämte disponerar museet provisoriska förrådslokaler i det södra av de gamla riksbankshusen och i förutvarande länscellfängelset å Östermalm. De av museet och övriga här angivna samlingar och institutioner nu innehavda lokalutrymmena representera en golvyta av sammanlagt 4,516 kvadratmeter, varav 1,107 kvadratmeter utgöra utställningsrum, 2,088 kvadratmeter magasinsutrymmen samt 1,321 kvadratmeter tjänsterum.

Redan år 1913 upprättade dåvarande riksantikvarien B. Salin ett program rörande museets och därmed förenade institutioners utrymmesbehov, vilket program sedermera av Salin reviderades och ånyo framlades år 1922. Detta program har varit utgångspunkten för ett av riksantikvarien S. Curman nu utarbetat program rörande museets byggnadsfråga. Såsom av riksantikvarien Curmans skrivelse, vartill fogats det av honom upprättade programmet, framgår, har det emellertid vid programmets utarbetande visat sig nödvändigt att på vissa punkter rätt avsevärt revidera det Salinska programmets utrymmesuppgifter.

De enligt riksantikvarien Curmans program erforderliga lokalutrymmena omfatta med tillägg för en allmän lokalreserv om 5 procent eller 500 kvadratmeter en golvyta av sammanlagt omkring 10,000 kvadratmeter.

Vid det föreliggande programmets upprättande har man utgått ifrån, att de nya lokalerna böra vara tillräckliga icke endast för det nuvarande föremålsbeståndet inom museet utan även för en rimlig tillväxt under de närmaste 50 åren. Från riksantikvarien Curmans sida har emellertid jämväl framhållits angelägenheten av att vid bestämmandet av storleken av det för här ifrågakomna ändamål erforderliga tomtutrymmet hänsyn även tages till, att nämnda utrymme bör tilltagas så, att utvidgningsmöjligheter finnas utöver det i det upprättade programmet angivna lokalbehovet. Härvid torde särskilt böra beaktas, att de komparativa arkeologiska samlingarna ävensom Kinasamlingarna, för vilka för närvarande förhyras lokaler i handels-högskolans hus, Asinefynden m. fl. samlingar i en framtid kunna tänkas sammanförda i en för dem särskilt avsedd nybyggnad, som lämpligen bör förläggas i omedelbar närhet av statens historiska museum. Huru stor denna byggnad bör vara kan emellertid för närvarande icke närmare angivas.

Vidare bör vid tomtfrågans avgörande särskild hänsyn tagas till att det inom en museibyggnad är av största betydelse, att de olika lokalerna bliva väl belysta och att tomtutrymmet därför icke bör tilltagas alltför knappt. Man bör sålunda icke göra sig skyldig till samma fel, som gjordes vid planerandet av nationalmuseum, där gårdarna gjorts alltför trånga, vilket menligt inverkar på belysningsförhållandena inom de mot dessa gårdar förlagda rum, ett förhållande, som särskilt är framträdande inom historiska museets nuvarande lokal i byggnadens bottenvåning. Slutligen bör i detta sammanhang beaktas, att en museibyggnad helst icke bör uppföras i för stort antal våningar.

Med stöd av en enligt ovan angivna riktlinjer verkställd utredning i frågan anser byggnadsstyrelsen, att det för här ifrågakomna ändamål erfor-

derliga tomtutrymmet bör, om man bortser från framdeles erforderliga tillbyggnader, hava en storlek av minst 10,000 kvadratmeter, varvid dock förutsättes, att tomten i fråga är någorlunda fritt belägen. Skola däremot framtida utvidgningsbehov tillgodoses, bör tomtområdet icke vara mindre än omkring 15,000 kvadratmeter.

Byggnadsstyrelsen får härefter övergå till själva förläggningsfrågan, och får styrelsen därvid närmare uttala sig rörande de av statens byggnadssakkunniga enligt ovan alternativt ifrågasatta platserna, nämligen norra delen av galärvarvet, statens tomt i Nobelparken samt positionsartilleriets nuvarande kasernområde.

Norra delen av galärvarvets område.

Såsom av statens byggnadssakkunnigas betänkande närmare inhämtas, var det förre riksantikvarien Oscar Montelius, som först framförde tanken att förlägga statens historiska museum till en plats i nordiska museets och Skansens omedelbara närhet. Genom de olika samlingarnas sammanförande på detta sätt skulle skapas ett verkligt nationalmuseum, belysande vårt folks kulturutveckling från äldsta tider till våra dagar.

Ur denna synpunkt skulle en förläggning av statens historiska museum till galärvarvets område vara synnerligen lämplig och har förslaget härom också omfattats med intresse från olika håll.

Även byggnadsstyrelsen och riksantikvarien finna flera skäl tala för den sålunda föreslagna förläggningen av museet till galärvarvets område, där tillräckligt utrymme finnes för uppförande för ändamålet av en i förhållande till nordiska museet helt fristående byggnad. Denna förläggning torde över huvud taget få anses utgöra den enda möjligheten att förverkliga Montelius' ovan angivna tanke, då tidigare framlagda förslag att förlägga museet till Djurgårdsentréns fond, eventuellt till området öster om nordiska museet, av olika skäl icke befunnits böra ifrågakomma. Såsom vitterhetsakademien framhåller i sin ovannämnda skrivelse den 13 april 1926, förutsätter emellertid museets förläggning till galärvarvets område, att de delar av detsamma, som nu disponeras av flottans varv, inom den närmaste framtiden bliva i deras helhet tillgängliga för nu ifrågakomna ändamål. Skulle däremot området först efter en längre tids förlopp kunna tänkas bliva tillgängligt, anser sig akademien böra avstå från att förorda förslaget förverkligande på denna plats, i vad det avser de under akademiens vård ställda samlingarna, då det enligt akademiens mening är viktigare att tillräckliga och lämpliga lokaler för de ifrågavarande samlingarna erhållas så snart som möjligt, än att denna fråga uppskjutes i förhoppning om förverkligande av ovannämnda plan angående dessa samlingars förläggande i närheten av nordiska museet. Akademien framhåller även, att vissa svagheter vidlåda denna plan. Sålunda skulle den ifrågasatta koncentrationen av hela det kulturhistoriska museimaterialet till ett enda museikomplex medföra en stor fara vid en uppkommen eldsvåda eller vid ett luftangrepp i krigstid, ty därvid skulle ju riskeras, att allt på en gång skulle förstöras. Och vidare måste, enligt akademiens mening, erkännas, att så stora och omfångsrika museikomplex, som det här skulle bliva frågan om, onekligen verka avskräckande och tröttande på den stora, museibesökande allmänheten. Ur dessa synpunkter vore sålunda av viss fördel, att de olika museerna låge på något avstånd från varandra.

Vad beträffar förflyttningen av flottans varv från galärvarvets område får byggnadsstyrelsen erinra, att Kungl. Maj:t genom brev den 30 september 1921 anbefallde marinförvaltningen att uppgöra förslag till närmare angivna åtgärder, varigenom varvsverksamheten kunde samlas mot dockanläggningen å Beckholmen samt galärvarvets nordligaste delar frigöras till försäljning eller till upplåtande till parkområde. Enligt vad byggnadsstyrelsen erfarit finnes emellertid ingen säkerhet för att varvets område kan frigöras från nuvarande användning under de närmaste åren, och frågan om dess frigörande måste bliva beroende av ersättningsbyggnader för varvet på andra områden, allt frågor, vilkas lösning kan bliva komplicerad och draga ut på tiden. Med hänsyn härtill finner sig byggnadsstyrelsen, som i likhet med riksantikvariern biträder de av vitterhetsakademien i frågan framhållna synpunkter, icke böra förorda museets förläggning till Galärvarvets område.

Statens tomt i Nobelparken.

Redan i en den 7 oktober 1919 dagtecknad skrivelse hemställde vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke å den staten tillhöriga tomten i Nobelparken en ny byggnad kunde uppföras för statens historiska museum. Denna framställning har den 14 i samma månad remitterats till byggnadsstyrelsen, som emellertid hittills icke kunnat taga någon definitiv ställning i frågan i avvaktan på de andra möjligheter till museifrågans lösning, som skulle kunna yppa sig i samband med genomförandet av den nya försvarsorganisationen.

Såsom av byggnadssakkunniga framhållits, är ifrågavarande tomts belägenhet och gränser ännu icke fixerade. Emellertid torde det tomtutrymme, som här skulle vara att påräkna, icke uppgå till mer än högst 6,500 kvadratmeter. Det nuvarande lokalbehovet för museets och därmed sammanhängande institutioner skulle inom detta utrymme kunna tillgodoses allenast under förutsättning att museibyggnaden uppfördes i fyra våningar, och förefinnas inga möjligheter till framtida utvidgningar på denna plats. Härtill kommer, att byggnaden med hänsyn till de förefintliga terrängförhållandena måste förläggas till krönet å den inom parken belägna kullen. Såväl på grund härav och till följd av sin höjd och sina dimensioner i övrigt skulle byggnaden komma att verka alltför dominerande inom det omgivande parkområdet.

Meningarna rörande lämpligheten att förlägga museibyggnaden till denna plats hava också tidigare varit delade. Byggnadssakkunniga hava sålunda i detta avseende ställt sig mycket tveksamma och kraftigt betonat önskvärdheten av att Nobelparken icke reduceras och belastas av byggnader av stora dimensioner och att trädvegetationen vid Djurgårdsbrunnsvikens stränder över huvud snarare ökades än minskades ävensom att Djurgårdsbrunnsvikens karaktär av parksjö med all makt bevarades.

Med hänsyn till vad ovan framhållits finner sig byggnadsstyrelsen liksom riksantikvariern icke kunna förorda statens historiska museums förläggning till Nobelparken.

Positionsartilleriets kasern.

Byggnadssakkunniga hava i sitt betänkande framhållit, att, då vitterhetsakademien själv föreslagit en plats på andra sidan vattnet (Nobelparken) i

förhållande till nordiska museet, de sakkunniga velat påpeka, att statsverket i positionsartilleriets kasern hade en byggnad, som utan tvivel skulle kunna göras användbar för statens historiska museum och som icke låge så avsevärt mycket längre från nordiska museet än Nobelparken.

Efter genomförandet av 1925 års försvarsorganisation kommer kasern-etablissemnet i fråga icke längre att behöva tagas i anspråk för sistnämnda ändamål, och kan anläggningen till följd härav väntas bli ledig under loppet av år 1928.

Byggnadsstyrelsen hänvisar till sitt ovanberörda yttrande den 19 januari 1928 över kasernkommitténs förslag samt lämnar därefter en redogörelse rörande de å kasernområdet befintliga byggnaderna. Dessa byggnader utgöras, utom av kasernbyggnaden och de två stallflyglarna utefter Storgatan, av ett exercishus, ett ridhus, en matsalsbyggnad och en sjukvårdsbyggnad samt en del mindre byggnader och skjul. En ur byggnadsteknisk synpunkt verkställd undersökning av de olika byggnaderna har givit vid handen, att kasernbyggnaden och de båda stallflyglarna, som äro uppförda på berggrund, befinna sig vad murverk och takkonstruktioner beträffar i gott stånd, men att kasernbyggnadens bjälklag äro angripna av röta samt flygelbyggnaderna besvärade av stallukt. Såsom ett allmänt omdöme beträffande dessa byggnader torde kunna sägas, att desamma utan alltför omfattande ändrings- och istandsättningsarbeten alltjämt kunna utnyttjas för statens behov. Där- emot torde övriga byggnader på området icke kunna anses vara av den beskaffenhet, att det med hänsyn till den dyrbara tomtmarken kan vara motiverat att för framtiden bibehålla dessa byggnader, utan böra desamma rivas.

Utom sitt rent byggnadstekniska värde måste huvudbyggnaden med tillhörande stallflyglar anses representera ett stort kulturhistoriskt värde. Med de enkelt och klart utbildade byggnadskropparna och med huvudbyggnaden lyckligt placerad i fonden av den senare anlagda Torstenssonsgatan, utgör anläggningen ett gott exempel på byggnadskonsten i vårt land i början av det nittonde århundradet. Det vore med hänsyn härtill, enligt byggnadsstyrelsens mening, mycket beklagligt, om byggnaderna skulle i enlighet med statsmakternas tidigare fattade beslut rivas, allra helst som denna del av staden är förhållandevis fattig på byggnadsminnesmärken från gångna tider.

Vid uppgörandet av den år 1892 fastställda stadsplanen över området har ingen hänsyn tagits till byggnaderna i fråga. Detta förhållande var givetvis beroende på den vid denna tid rådande uppfattningen i hithörande frågor, i det att en allmännare insikt om betydelsen av att söka bevara våra kulturhistoriska byggnadsminnen väckts först under de senaste årtiondena. Man måste därför med stor tillfredsställelse konstatera, att 1892 års stadsplan till följd av lyckliga omständigheter icke blivit genomförd och samtidigt hoppas, att statsmakterna beakta angelägenheten av att här ifrågakomna byggnader såvitt möjligt bibehållas för framtiden.

De byggnads-sakkunniga hava även starkt betonat detta önskemål och tagit detsamma till utgångspunkt vid uppgörandet av ett av dem framlagt förslag till ny stadsplan för kasernområdet, i vilket förslag nämligen förutsättes, att de Blomska kasernbyggnaderna skola kvarstå. Enligt nämnda förslag skulle kasernområdet uppdelas i tre kvarter, av vilka det västligaste skulle bildas genom Grevmagnigatans framdragande genom området och således komma att ligga mellan denna gata och Styrmansgatan, som skulle

breddas i enlighet med 1892 års stadsplan. Detta kvarter skulle uppdelas i tomter, vilka voro avsedda till försäljning, dock med undantag för en utmed Linnégatan belägen tomt, som reserverats för telegrafverkets räkning. Enligt vad byggnadsstyrelsen under hand erfarit, är telegrafverket emellertid numera icke i behov av denna tomt. Den östliga delen av det nuvarande kasernområdet skulle delas av en parallellt med Linnégatan lagd gata i två kvarter, varav det nordliga, utmed Linnégatan belägna kvarteret var avsett att uppdelas i tomter till försäljning. Det södra kvarteret skulle däremot bilda tomt för kasernbyggnaden och de båda stallflyglarna med utrymme för eventuella tillbyggnader. Sistnämnda tomtområde, som alltså enligt de sakkunnigas mening skulle behållas i statens ägo och utnyttjas för museiändamål, upptager en areal av 16,474 kvadratmeter, och hava de sakkunniga beräknat, att inom kasernbyggnaden och de båda flygelbyggnaderna skulle för sagda ändamål erhållas utrymmen med en sammanlagd golvyta av omkring 5,000 kvadratmeter. Genom de å det av de sakkunniga framlagda stadsplaneförslaget angivna tillbyggnader bakom kasernbyggnaden och mellan densamma och flyglarna skulle utrymmet kunna ökas med ytterligare 4,500 kvadratmeters golvyta.

Vid den utredning, som byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvarien nu företagit rörande lämpligheten av att förlägga statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner till här ifrågakomna kasernområde, har i första hand närmare undersökts möjligheten att utnyttja kasernbyggnaden och stallflyglarna för museiändamål. Härvid har befunnits, att kasernbyggnaden visserligen har en planutbildning, som icke utesluter en sådan användning av byggnaden, men att dess våningshöjder, omkring 3 meter, äro alltför knappa samt att de 6 meter djupa rummen äro på grund av de relativt små fönstren så otillräckligt belysta, att byggnaden i sitt nuvarande skick icke lämpar sig för museiändamål. Byggnadens apterande till museilokal förutsätter alltså en fullständig ombyggnad beträffande det inre av byggnaden ävensom en avsevärd förändring av byggnadens fasader. Däremot torde kasernbyggnaden utan några betydande förändringar lämpligen kunna tagas i anspråk såsom administrations-, biblioteks- samt arkivlokaler o. d.

Vad de båda stallflyglarna beträffar har byggnadsstyrelsen å i flera alternativ upprättade skissförslag närmare studerat möjligheten av att inom densamma bereda plats för såväl museets skåde- som studiesamlingar. Enligt dessa skissförslag skulle i flyglarna inläggas ett bjälklag som skulle dela byggnaderna i två våningar. I en 4 meter hög bottenvåning skulle mot gården anordnas en rad 9 meter djupa utställningssalar, som skulle erhålla sidoljus genom upphuggning av de här befintliga fönstren, och skulle jämsides med dessa salar mot Storgatan anordnas en följd av 5 meter djupa magasinrum. I våningen 1 trappa upp skulle likaledes åt gården anordnas en serie 9 meter djupa och 4 meter höga utställningssalar, som skulle belysas genom i taket anbringade fönster, varjämte mot Storgatan skulle erhållas liknande magasinutrymmen som i bottenvåningen. Inom den del av den östra flygelbyggnaden, som ligger utmed Banérgatan, skulle däremot icke inläggas något bjälklag, utan utrymmet här användas för anordnande av en genom hela byggnaden gående hall, avsedd för utställning av kyrkliga föremål. I och för erhållande av förbindelse mellan museiutrymmena i de båda skilda flyglarna förutsattes i berörda skissförslag, att även huvudbygg-

nadens bottenvåning skulle tagas i anspråk för museiändamål, i vilket syfte golvet i denna våning jämväl skulle sänkas, varigenom en högre rumshöjd skulle erhållas, varjämte förbindelsegångar skulle byggas mellan huvudbyggnaden och de båda flyglarna. Huvudbyggnadens båda övre våningar skulle användas till arkiv och bibliotekslokaler ävensom till administrationslokaler för museet, riksantikvarieämbetet samt vitterhetsakademien m. m.

Kostnaderna för genomförandet av ifrågavarande skissförslag hava beräknats till 2,500,000 kronor, av vilket belopp 770,000 kronor belöpa på ändringsarbetena i huvudbyggnaden, 1,510,000 kronor på iordningställandet av stallflyglarna samt återstoden, 220,000 kronor, på anordnandet av förbindelsegångarna samt kulvertar ävensom på utvändiga arbeten.

Ehuru sålunda en ombyggnad av kasernbyggnaderna för här avsett ändamål skulle betinga kostnader, som äro synnerligen betydande och icke väsentligt understiga kostnaderna för en nybyggnad, kunna de lokaler, som skulle erhållas genom ombyggnaden ingalunda anses för sitt ändamål fullt tillfredsställande. Sålunda må särskilt framhållas den stora splittringen mellan museets olika delar och de obehagliga förbindelserna mellan dessa ävensom de rätt otillfredsställande belysningsförhållandena inom de till flygelbyggnaderna förlagda utställningslokalerna, där takbelysning skulle förekomma i långt större utsträckning än vad som kan anses lämpligt med hänsyn till storleken och arten beträffande huvudparten av historiska museets niställningsföremål. På grund härav har byggnadsstyrelsen i likhet med riksantikvarien icke ansett sig kunna förorda, att åtgärder vidtagas för ifrågavarande gamla kasernbyggnaders iordningställande såsom lokal för nämnda museums samlingar.

Byggnadsstyrelsen har därför måst taga under övervägande andra möjligheter för en lösning av statens historiska museums lokalfråga inom här avsedda kasernområde, och har styrelsen i anslutning härtill låtit uppgöra ett å utlåtandet bilagda 7 st. ritningar åskådliggjort skissförslag.

Enligt detta förslag skulle den befintliga huvudbyggnaden, givetvis efter vissa nödiga ändrings- och iståndsättningsarbeten tagas i anspråk för biblioteks- och arkivlokaler, tjänstelokaler för statens historiska museum och riksantikvarieämbetet ävensom sessionssal för vitterhetsakademien, lokaler för fotografering, textilkonservering m. m. Dessa lokaler skulle upptaga hela byggnadens bottenvåning och våningen 1 trappa upp samt en del av våningen 2 trappor upp, där dessutom vissa reservlokaler skulle erhållas, vilka tillsvidare skulle kunna utnyttjas för Kinasamlingen eller eventuellt för kommittéer, ortnamnsberedningen m. m. För museisamlingarnas utställning och magasinering skulle däremot uppföras en nybyggnad bakom den sålunda avsedda administrationsbyggnaden, för vilket ändamål hela tomtutrymmet mellan sistnämnda byggnad och Linnégatan skulle tagas i anspråk. Denna nybyggnad skulle enligt förslaget, som emellertid ingalunda kan betraktas såsom en slutlig lösning av byggnadsproblemet, utgöras av en parallellt med administrationsbyggnaden gående rektangulär byggnad ävensom ett därtill anslutet bågformigt byggnadsparti mot hörnet av Linnégatan och Narvavägen. Genom två flygelbyggnader skulle den nya museibygnaden förbindas med administrationsbyggnaden men skulle i övrigt vara helt skild ifrån densamma. På grund av nivåförhållandena inom den del av tomten, som skulle upptagas av den nya museibygnaden, skulle denna byggnad, ehuru den icke komme att höja sig över administrationsbyggnadens taklinje, kunna till sin huvuddel uppföras i tre våningar med för ända-

målet erforderliga rumshöjder. Huvudentrén till museibyggnaden skulle anordnas från den gård, som bildas mellan denna byggnad och administrationsbyggnaden, och skulle tillträde till gården förmedlas genom en i anslutning till sistnämnda byggnads loggiaparti anordnad, tvärs genom byggnaden gående portik, varifrån jämväl uppgångarna till administrationslokaler m. m. skulle anordnas.

Inom den sålunda skisserade nybyggnaden skulle statens historiska museum för sina samlingar erhålla välbelysta lokaler med ett utrymme, inom vilket det i ovan omförmälda, av riksantikvarien Curman uppgjorda programmet angivna utrymmesbehov helt skulle tillgodoses.

Enligt inom byggnadsstyrelsen verkställda approximativa kostnadsberäkningar skulle kostnaderna för uppförandet av den ifrågasatta nybyggnaden jämte kostnaderna för utförande av erforderliga ändrings- och istandsättningsarbeten inom den gamla kasernbyggnaden uppgå till 3,500,000 kronor.

Beträffande byggnadsföretagets genomförande får byggnadsstyrelsen framhålla, att, då det föreliggande skissförslaget endast avser att visa möjligheterna för en lämplig lösning av statens historiska museums lokalfråga inom här avsedda kasernområde, styrelsen icke nu ansett sig böra ingå på en omprövning, huruvida byggnadsföretaget skulle kunna uppdelas i olika etapper, utan förutsätter styrelsen, att detta tages under närmare övervägande i samband med ett vidare utarbetande av förslag i frågan.

Den tomtyta, som på sätt som ovan angivits enligt det föreliggande skissförslaget skulle tagas i anspråk för statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner, utgör omkring 10,000 kvadratmeter. Emellertid är det, enligt vad tidigare framhållits, erforderligt att härutöver reservera plats för framtida utvidgning. Sådan utvidgning skulle enligt byggnadsstyrelsens mening lämpligen kunna förläggas till det i hörnet mellan Linnégatan och den i enlighet med det av byggnadssakkunniga framlagda stadsplaneförslaget angivna förlängningen av Grevmagnigatan belägna tomtutrymmet. Genom en dylik förläggning skulle byggnaden bliva lätt tillgänglig från de övriga museilokalerna, och är tomtplatsen ur utrymmessynpunkt tillräcklig. Såsom en i en avlägsen framtid eventuellt erforderlig lokalutvidgning skulle man emellertid kunna tänka sig, att de båda stallflyglarna skulle tagas i anspråk för sagda ändamål.

Vad beträffar frågan, huru stallflyglarna tillsvidare skola utnyttjas, har byggnadsstyrelsen icke funnit sig hava anledning att nu i detta sammanhang taga någon definitiv ställning härutinnan. Emellertid torde två möjligheter föreligga, nämligen antingen att de skola användas uteslutande såsom magasinlokaler, för vilket ändamål några kostnader för större ombyggnadsarbeten icke skulle behöva ifrågakomma, utan byggnaderna endast istandsättas, eller också att byggnaderna genom vidtagande av en del mera omfattande ändringsarbeten, anbringande av takfönster och dylikt skola iordningställas såsom utställningslokaler för sådana museisamlingar, vilka med hänsyn till föremålsbeståndets beskaffenhet lämpligen skulle kunna inrymmas i de lokaler, som här skulle erhållas.

Med avseende å stallflyglarnas utnyttjande för magasinändamål får byggnadsstyrelsen framhålla, att riksarkivet i en den 23 september 1927 dagtecknad skrivelse till byggnadsstyrelsen gjort framställning om beredande av ett magasinutrymme om 15,000 hyllmeter för förvaring av arkivalier, som nu äro inrymda på olika platser utom riksarkivets lokaler vid Birgerjarlstorg. I detta sammanhang torde även böra beaktas, att det kan visa

sig önskvärt att utom de sålunda avsedda arkivbestånden jämväl riksarkivets i det gamla länscellfängelset å Östermalm nu deponerade arkivalier, omfattande omkring 6,000 hyllmeter, överflyttas till en av stallflyglarna, var- efter och sedan även statens historiska museum utrymt sina inom fängelse- fastigheten disponerade lokaler denna värdefulla fastighet skulle kunna för- säljas. Därest en av flygelbyggnaderna i sin helhet skulle tagas i anspråk för arkivändamål, skulle erhållas ett för samtliga här ifrågakomna arkivalier fullt tillräckligt utrymme, i det att här skulle kunna beredas plats för in- emot 25,000 hyllmeter. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke vid en sådan användning av den ena flygelbyggnaden, denna bör för- ses med brandbotten till skydd mot eldfara.

Vidare får byggnadsstyrelsen meddela, att nordiska museets nämnd i skri- velse till styrelsen den 1 december 1927 framhållit, att nordiska museet vore i största behov av betydligt ökade utrymmen för magasinering för musei- ändamål, och har nämnden ifrågasatt, huruvida icke för sagda ändamål lämpliga lokaler med en golvyta av minst 500 kvadratmeter skulle kunna upplåtas inom något av de i närheten av nordiska museet belägna kasern- etablissemangen, nämligen positionsartilleriregementets eller livregementets dra- goners kaserner.

Slutligen torde i detta sammanhang böra erinras, att en hel del till hu- vudstaden förlagda museer, såsom etnografiska museet, sjökrigshistoriska samlingarna (marinmuseet), sjöfartsmuseet m. fl., vilkas lokalfrågor ännu icke blivit definitivt lösta, i mycket stor utsträckning hava sina föremålsbe- stånd magasinerade men att det givetvis ofta möter stora svårigheter att för detta ändamål erhålla fullt lämpliga och riskfria lokaler. En magasinering tillsvidare av nämnda föremål inom här berörda stallflyglar skulle sålunda vara till stor fördel för ifrågavarande museer. Då stallflyglarna äro upp- förda på berggrund, skulle desamma med lätthet kunna uppdelas i brand- fria sektioner, varigenom och därest eventuellt en för de olika magasin- lokalerna gemensam brandvakt anställdes, dessa lokaler skulle bliva ur brand- säkerhetssynpunkt relativt tillfredsställande.

Såsom ovan framhållits, torde det emellertid även kunna ifrågasättas, hu- ruvida icke stallflyglarna lämpligen skulle i större eller mindre utsträckning iordningställas till utställningslokaler för museiändamål. Styrelsen vill i detta avseende erinra, att marinförvaltningen i skrivelse den 29 november 1927, i samband med att marinförvaltningen uttalat sig rörande kasern- kommitténs framställning om positionsartilleriets gamla kasernbyggnads upp- låtande såsom lokal för marinens överstyrelse, föreslagit, att de båda stall- flyglarna skulle iordningställas såsom lokaler för de sjökrigshistoriska sam- lingarna. Alldeles oavsett huruvida marinens överstyrelse skulle komma att förläggas till berörda kasernbyggnad torde stallflyglarna lämpligen kunna utnyttjas för ifrågavarande museala ändamål. Från sjöfartsmuseet har även under hand framhållits lämpligheten av att, därest marinmuseet skulle in- rymmas i sistnämnda byggnader, även sjöfartsmuseets samlingar dit borde förläggas. En preliminär undersökning har givit vid handen, att båda dessa samlingar skulle kunna rymmas inom sagda flygelbyggnader, där för ända- målet lämpliga utställningslokaler skulle kunna erhållas intill en sammanlagd golvyta av omkring 6,000 kvadratmeter. För administration och dylikt erforderliga lokaler torde eventuellt kunna beredas utrymme inom ovan omnämnda reservlokaler i den översta våningen av den gamla kasern- byggnaden.

Byggnadsstyrelsen har velat här beröra dessa olika möjligheter att utnyttja de båda stallflyglarna, men anser sig styrelsen, såsom styrelsen redan framhållit, icke för det närvarande böra taga någon definitiv ställning i denna fråga, vilken styrelsen förutsätter senare bliva föremål för en närmare utredning.

Såsom framgår av vad ovan anförts, förutsätter en förläggning av statens historiska museum jämte därmed förenade samlingar och institutioner till ifrågavarande kasernområde i enlighet med det framlagda skissförslaget avsevärda ändringar i den år 1892 fastställda stadsplanen för samma område, vilka ändringar närmare åskådliggjorts å den förslaget bilagda situationsplanen över området. Under det att enligt den fastställda stadsplanen såväl Torstenssonsgatan som Grevmagnigatan skola framdragas över området, delande detsamma i tre kvarter, skulle nu endast sistnämnda gata förlängas och området alltså komma att bestå av blott två kvarter. Grevmagnigatans förlängning har å berörda plan givits ett något modifierat läge, i det att den förflyttats så mycket åt väster som den västra stallflygeln skjuter fram över Grevmagnigatans nuvarande östra gatulinje, varigenom alltså nämnda stallflygel skulle komma att lämnas oberörd av gatans framdragande. Gatan skulle i sin förlängning erhålla en bredd av 15 meter, dock att genom inläggning av förgårdsmark av 3 meters bredd å kvartersmarken utmed gatans östra sida å sträckningen mellan omförmälda stallflygel och Linnégatan avståndet mellan byggnadslinjerna å denna sträcka skulle bliva 18 meter. Styrmansgatan skulle i enlighet med den fastställda stadsplanen breddas till 18 meter, under det att utmed Storgatans norra sida å sträckningen mellan Styrmansgatan och Grevmagnigatan skulle inläggas ett 7 meter brett bälte av förgårdsmark. Det kvarter, som skulle bildas mellan nämnda gator och Linnégatan, kommer att omfatta en areal av 8,812 kvadratmeter, och skulle detta kvarter kunna försälas, givetvis under förutsättning att en närmare undersökning giver vid handen, att detsamma icke behöver tagas i anspråk för statsverkets eget behov. Den återstående, öster om Grevmagnigatans förlängning belägna delen av det nuvarande kasernområdet skulle utgöra ett enda kvarter, omfattande en yta av sammanlagt 26,707 kvadratmeter, varav 17,729 kvadratmeter belöpa på det tomtutrymme, som skulle tagas i anspråk för statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner, inberäknat framtida utvidgningar, under det att återstoden eller 8,978 kvadratmeter skulle disponeras för det ändamål, vartill stallflyglarna kunna komma att utnyttjas.

I anförande till statsrådsprotokollet den 10 juli 1914 meddelade dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet, att han ansåge sig kunna påräkna, att ifrågavarande kasernområde inom en nära liggande tidpunkt skulle genom försäljning av tomtmarken tillföra statsverket en inkomst av 3,520,000 kronor. De byggnadssakkunniga hava för sin del beräknat, att den ekonomiska behållningen efter en försäljning av de i nu gällande stadsplan över kasernområdet upptagna 40 tomter, sedan alla med försäljningen och färdigställandet av gatorna förenade kostnader avdragits, uppgå till omkring 3,846,400 kronor, och hava de sakkunniga vid denna beräkning utgått från ett å-pris av omkring 100 kronor per kvadratmeter bruttoyta, vilket motsvarar det ungefärliga medelpris, som betingats vid de genom djurgårdskommissionen verkställda tomtförsäljningarna inom det närbelägna Fredrikshovsområdet. Jämlikt den av byggnadsstyrelsen ovan föreslagna dispositionen av kasernområdet skulle emellertid endast ovannämnda, mellan Grevmagnigatans för-

längning och Styrmansgatan belägna kvartersområde kunna ifrågakomma till försäljning. En inom byggnadsstyrelsen verkställd värdering har givit vid handen, att detta område skulle vid en försäljning för bostadsändamål inbringa ett belopp av 1,800,000 kronor, vilket motsvarar ett å-pris av 200 kronor per kvadratmeter tomtmark. Emellertid torde i detta sammanhang böra beaktas, att, sedan de i gamla länscellfängelset å Östermalm deponerade, statens historiska museum tillhöriga samlingar överflyttats till den föreslagna nybyggnaden å kasernområdet och därest riksarkivets i förstnämnda fastighet nu magasinerade arkivalier, på sätt som ovan ifrågasatts, bereddes plats inom en av de båda stallflyglarna, fängelsefastigheten skulle kunna försälas, varvid den ekonomiska behållningen enligt av byggnadsstyrelsen jämväl verkställda beräkningar torde kunna väntas uppgå till 1,100,000 kronor.

Den av byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvarien i förevarande ärende sålunda verkställda utredningen har givit vid handen, att en förläggning av statens historiska museum och därmed förenade samlingar och institutioner till positionsartilleriets kasernområde i huvudsaklig enlighet med de i det av styrelsen framlagda skissförslaget angivna riktlinjer måste anses innebära en synnerligen tillfredsställande lösning av museets lokalfråga. Sålunda skulle museet härigenom beredas fullt tillräckliga, ljusa och ändamålsenligt fördelade lokaler med möjlighet för framtida utvidgningar på samma gång som museet, genom att de nuvarande monumentala, kulturhistoriskt märkliga kasernerna inkomponerats i museianläggningen, skulle erhålla en yttre utformning, som är ändamålet fullt värdig. Över huvudtaget kan den sålunda ifrågasatta förläggningen anses vara den under för handen varande förhållanden bästa möjliga, i det att statsverket för närvarande icke disponerar över några andra stora tomtområden, så centralt belägna som här ifrågakomma, vilka lämpligen skulle kunna tagas i anspråk för här avsedda ändamål. Den enda tomtmark, som i detta sammanhang skulle kunna nämnas, är garnisonssjukhusets tomt på Kungsholmen, vilken emellertid av flera skäl icke torde kunna här ifrågakomma, samt de kronan tillhöriga kvarteren Fältväbelen och Fältöversten i fonden av Karlaplan. Därest dessa båda kvarter sammansloges till ett, skulle visserligen här kunna erhållas ett för ifrågavarande ändamål tillräckligt tomtutrymme, men lämpar sig detta utrymme på grund av sitt läge mellan de omgivande höga bostadshusen och den korta fasadlinjen mot Karlaplan icke för uppförande av en museibygnad, vilken enligt vad ovan framhållits helst bör uppföras med ett mera begränsat antal våningar.

Vad slutligen beträffar den framtida användningen av de lokaler inom nationalmuseibygnaden, som skulle bli disponibla efter genomförandet av en förändrad förläggning av statens historiska museum, får byggnadsstyrelsen framhålla, att dessa lokaler böra tagas i anspråk för nationalmuseum, som därigenom skulle beredas en sedan länge påkallad utvidgning av sitt lokalbestånd.

Med anledning av vad byggnadsstyrelsen sålunda i ärendet anfört och under åberopande av vad riksantikvarien Curman i ovan omförmälda yttrande uttalat slutar byggnadsstyrelsen med att hemställa, *dels* om godkännandet av en förläggning av statens historiska museum jämte därmed för-

enade samlingar och institutioner till positionsartilleriregementets kasernområde i huvudsaklig överensstämmelse med ovan angivna riktlinjer, dels ock under nämnda förutsättning, vidtagande av erforderliga åtgärder i syfte att åvägbringa en härav betingad ändring av den år 1892 fastställda stadsplanen för området i fråga.

I skrivelse den 7 februari 1928 avgav *ritterhets-, historie- och antikvitetsakademien* utlåtande över det av byggnadsstyrelsen och riksantikvariern den 19 januari 1928 avgivna förslaget och anförde därvid följande:

Förslaget att använda huvuddelen av positionsartilleriets kaserntomt till ny förläggning av statens historiska museum och därmed samhörande samlingar och institutioner måste helt visst anses innebära så osedvanligt stora fördelar ur alla synpunkter, att någon tvekan om lämpligheten av dess genomförande icke kan hysas. Akademien anser sig helt kunna instämma i riksantikvarierns uttalande, att det nu av byggnadsstyrelsen utarbetade förslaget skulle innebära en nära nog idealisk lösning av här ifrågavarande byggnadsfråga. Läget invid Narvavägen och i närmaste grannskap till nordiska museet måste anses synnerligen gott. Tomtens storlek medgiver ett för en stor museianläggning nödvändigt, spatiöst byggnadssätt samt goda möjligheter till framtida utvidgningar. Särskiljandet av administrations-, arkiv- och bibliotekslokaler från de egentliga museilokalerna genom dessas förläggande till skilda byggnader måste anses synnerligen lämpligt.

Det synes akademien, som om det nu framlagda förslaget vore av alldeles särskild betydelse därför att det utgör en lösning efter stora linjer, som i sig innesluter icke blott möjligheten att för överskådlig tid lösa statens historiska museums byggnadsfråga utan även möjligheten att i samband därmed och dock oberoende därav vinna lösningen för några av de andra museibyggnadsfrågor, som inom en ej alltför avlägsen framtid torde komma att kräva lösning.

Akademien, som sålunda finner det framlagda förläggningsförslaget innebära en verkligt god och för överskådlig framtid tillfyllestgörande lösning av den föreliggande museibyggnadsfrågan, har icke utan stor oro förnummit, att förslag även föreligga för tomtens begagnande till andra ändamål, vilka icke skulle kräva hela tomtområdets användande, utan medgiva avstyckning av vissa delar därav till försäljning. Huru lockande detta än måhända kan synas ur ekonomisk synpunkt, måste akademien på det allra allvarligaste framhålla vådorna av en sådan eventuell behandling av positionsartilleriets tomt. Denna är nämligen *den enda* nu tillgängliga tomt i statens ägo, som med ett centralt läge förenar tillräcklig storlek för en i utveckling stadd museiinstitutionsbyggnad, under det att tomter tillräckliga för institutioner, som kunna rymmas å det genom avstyckningen decimerade kasernområdet, torde finnas på ett flertal välbelägna platser i staden.

Skulle den nu föreslagna lösningen av statens historiska museums byggnadsfråga icke kunna genomföras, ser akademien ingen möjlighet att inom överskådlig tid komma ut ur det nuvarande olidliga tillståndet med avseende på statens historiska museums lokalförhållanden. Situationen blir under sådana förhållanden enligt akademiens mening verkligt katastrofal, icke blott för statens historiska museum utan för våra centrala museers lokalfrågor över huvud taget. Att huvudstadens museibyggnadsfrågor allt fortfarande

Yttranden
över riks-
antikvarierns
och bygg-
nadsstyrel-
sens utred-
ningar av den
19 januari
1928.

skulle förbliva i det otillfredsställande skick de för närvarande befinna sig, måste anses fullkomligt orimligt och för vårt land ovärdigt. En snar lösning av statens historiska museums byggnadsfråga utgör emellertid den enda sunda och rationella begynnelsen till de övriga museibygnadsfrågornas successiva avveckling. Det är sålunda enligt akademiens mening *en verklig livsfråga* icke blott för statens historiska museum utan för hela vårt kulturhistoriska museumsväsende i vidaste bemärkelse, att det nu av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget till ny förläggning av statens historiska museum blir genomfört inom den allra närmaste framtiden.

Under hänvisning till riksantikvariens och byggnadsstyrelsens i ärendet framlagda synnerligen beaktansvärda motiveringar tillstyrker vitterhetsakademien på det allra livligaste det nu framlagda förslaget till ny förläggning av statens historiska museum och hemställer, *att* Kungl. Maj:t måtte anvisa den i föreliggande förslag angivna huvuddelen av förra positionsartilleriregementets kaserntomt till förläggning av statens historiska museum i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadsstyrelsens förslag; *samt att* Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvariens vidtaga lämpliga åtgärder för utarbetande av slutliga ritningar och kostnadsförslag till de nybyggnads- och ändringsarbeten, som äro nödvändiga för förläggning av statens historiska museum och därmed samhörande samlingar och institutioner till det föreslagna tomtområdet.

Marinförvaltningen erinrar i utlåtande den 9 mars 1928 därom, att ämbetsverket i upprepade framställningar eller utlåtanden till Kungl. Maj:t eller i yttranden till chefen för sjöförsvarsdepartementet samt skrivelser eller yttranden till byggnadsstyrelsen — med anslutning jämväl till de vid 1916 års riksdag gjorda uttalandena i ämnet — framhållit behovet av att lokalfrågan för ämbetsverket och övriga myndigheter, tillhörande marinens överstyrelse, snarast måtte vinna sin lösning. Härefter fortsätter marinförvaltningen:

Detta vore erforderligt alldeles oberoende av huruvida en omorganisation av marinens nuvarande överstyrelse kommer till stånd eller icke. Härvid är från marinens sida att tillse endast, att med avseende å såväl utrymme som läge fullt lämpliga lokaler varda beredda överstyrelsen. I 1925 års försvarsbeslut är ock förutsatt, att erforderliga lokaler för överstyrelsen skola beredas i kronans egna byggnader.

Därest nu för marinens överstyrelse dylika lokaler kunna beredas på sätt byggnadsstyrelsen ifrågasatt, antingen i kvarteret Fältöversten eller å Fredrikshovsområdet, vilka områdens belägenhet var för sig synes vara för ändamålet fullt lämplig, är från marinförvaltningens sida ej något att erinra mot det förslag till användning av positionsartilleriets kasern m. m., som i remissen avses.

Vidare har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* i utlåtande den 10 mars 1928 — under hänvisning till innehållet i arméförvaltningens utlåtande den 28 november 1927 — anmält, att departementet under förutsättning att förra positionsartilleriregementets kasernetablissemang ej behövde

disponeras för förläggning av arméns underofficersskola, ej hade något att erinra mot att samma etablissement eller del därav toges i anspråk för nu ifrågasatt ändamål, därest så skulle befinnas lämpligare än vad förut ifrågasatts angående den framtida användningen av etablissementet.

Slutligen har *chefen för marinstaben* i utlåtande den 12 mars 1928 anført huvudsakligen följande:

Behovet av en gemensam lokal för marinens överstyrelseorgan, främst marinstaben och marinförvaltningen, har sedan lång tid gjort sig gällande och med skärpa framhållits i avgivna yttranden eller förslag. Detta behov står både i förbindelse med och vid sidan av frågan om tillkomsten av en chef för marinen och andra eventuella jämkningar eller omläggningar av överstyrelsen. Det gör sig till den grad gällande redan nu, att åtskilliga föreslagna organisationsändringar skulle till fördel för det hela kunna undvikas, om blott marinmyndigheterna komme under ett och samma tak. Detta är sålunda ett behov, som icke kan undanskjutas. Och skulle en ifrågasatt omorganisation av marinens centrala förvaltning fastställas, så kan den överhuvudtaget icke förverkligas förrän först den gemensamma byggnaden förefinnes.

De av marinmyndigheterna för närvarande disponerade lokalerna äro belägna i husen Birgerjarlsgatan 7 (marinstaben, högste befälhavaren över kust flottan, chefen för kungl. kustartilleriet och fartygsuttagningsskommissionen och Mästersamuelsgatan 6 (marinförvaltningen jämte marinöverdirektören, marinöverintendenten och marinöverläkaren samt inspektören för undervattensbåt vapnet). Byggnaderna hava den fördelen att de äro belägna jämförelsevis nära varandra. Men de äro ingalunda avsedda för expeditiönsändamål och inhysa ett avsevärt antal butiker. Någon verklig bevakning eller kontroll, åtminstone av marinstabens hus är utesluten. Marinstabens hus förvaltas av byggnadsstyrelsen, medan för marinförvaltningen m. fl. lokaler förhyras i nyssnämnda byggnad, som utgör enskild egendom. Båda byggnaderna hava ett centralt läge, ett läge, som marinmyndigheterna i och för sig icke behöva påfordra. De hyresbelopp, som utbetalas för Mästersamuelsgatan 6 och som skulle kunna inflyta för Birgerjarlsgatan 7, motsvara tillsammans kapital, för vilket om- och tillbyggnad av f. d. positionsartilleriregementets kasern mer än väl skulle kunna verkställas.

Sagda kasern har ett för marinmyndigheternas behov utmärkt gott läge. Närheten till generalitetshuset, Östermalmsgatan 8, med därvarande generalstab, flygstyrelse, sjökrigshögskola m. m. är utomordentligt fördelaktigt. Å andra sidan underlättar närheten (över galärvarvet) till Skeppsholmen såväl skrivbiträdes- som ordonnans- och vaktjänst. Komplexet vetter mot den breda, mot vatten sluttande Torstenssonsgatan och flyglarna kunna väl lämpa sig för inrymmande av de sjökrigshistoriska samlingarna, möjligen även av sjöfartsmusei samlingar.

Det torde icke tillkomma mig här att bedöma i vad mån f. d. positionsartilleriets kasernområde är ändamålsenligt för statens historiska museum. Det är dock att märka, att själva huvudkasernen med sina flyglar överhuvudtaget icke förutsättes skola användas omedelbart för museiändamål utan att härför skall uppföras en helt och hållet ny modernt konstruerad byggnad bakom kasernen och brandfritt skild från denna.

Jag tror gärna, att statens historiska museum m. fl. behöva nya tjänstelokaler, men jag vet bestämt att dylika äro nödvändiga för marinens över-

styrelseorgan. F. d. positionsartilleriregementets kasernbyggnad tillhör försvarsväsendet, och det synes då rimligt att densamma icke avhändes försvarsväsendet, om den bevisligen alltså erfordras för försvarsväsendet, om också för annat ändamål än som kasern.

Chefen för marinstaben slutar med att avstyrka byggnadsstyrelsens förslag till förläggning av statens historiska museum till f. d. positionsartilleriets kasernområde i vad förslaget berör det område, varå kasernbyggnaden och stallflyglarna mot Storgatan äro belägna, och hemställer att, efter om- och tillbyggnad, måtte till sagda kasern förläggas marinens överstyrelseorgan och till flyglarna statens sjökrigshistoriska samlingar eventuellt även sjöfartsmusei samlingar. Beträffande kasernområdet i övrigt torde detsamma kunna utnyttjas för annat välbehövt ändamål, eventuellt för nybyggnad åt statens historiska museum, eller ock reserveras.

I anslutning härtill hemställer chefen för marinstaben vidare om uppdrag till byggnadsstyrelsen att i samråd med de marina myndigheterna verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag angående om- och tillbyggnad av f. d. positionsartilleriets kasern för marinmyndigheternas behov, ävensom om de till kasernen hörande stallflyglarnas omdanande för de sjökrigshistoriska samlingarna, eventuellt jämväl för sjöfartsmusei samlingar.

I detta sammanhang anhåller jag vidare att få anmäla vissa framställningar, som inkommit till Kungl. Maj:t rörande beredande av utrymmen för andra samlingar än dem, om vilka särskilda uttalanden gjorts företrädesvis i byggnadsstyrelsens ovanberörda utredning av den 19 januari 1928.

I skrivelse den 3 februari 1928 har sålunda överintendenten och chefen för nationalmuseum anfört bland annat följande:

Skrivelse
från över-
intendenten
och chefen
för national-
museum den
3 februari
1928.

Då det kommit till min kännedom, att riksantikvarien tillsammans med byggnadsstyrelsen inför Kungl. Maj:t framlagt förslag om användningen av de nu av positionsartilleriet disponerade kasernerna vid Storgatan för museiändamål, i främsta rummet för statens historiska museum, och att det i nämnda förslag ifrågasattes, att även andra offentliga samlingar än de under vitterhetsakademiens inseende ställda skulle få disponera delar av de förevarande lokalerna, får jag härmed inför Kungl. Maj:t framhålla, att en av de till nationalmuseum hörande samlingarna, nämligen samlingen av avgjutningar efter skulpturverk från äldre och nyare tid, nu är helt och hållet hemlös. En beräkning av de utrymmen, som nationalmusei konst-avdelning skulle komma att få disponera inom den nuvarande museibyggnaden, därest en gång statens historiska museum kommer att flyttas bort därifrån, ger även vid handen, att för avgjutningssamlingen ej heller då lämpligt eller tillräckligt utrymme där skulle finnas disponibelt.

Med den nuvarande placeringen av de till avgjutningssamlingen hörande föremålen kan densamma icke på något sätt fylla de uppgifter, som avsetts med densamma. Såväl ur den allmänna bildningens synpunkt som med hänsyn till konstnärernas och andra konststuderandes behov av plastiskt

studiematerial måste återupprättandet och utställandet av avgjutningssamlingen betecknas som en kulturell nödvändighet, vars tillgodoseende i längden icke kan uppskjutas utan allvarliga olägenheter.

I någon av de till positionsartilleriet hörande stallängorna finnas utrymmen, som säkerligen äro tillräckliga för en samling av detta slag. De fordringar, som man har att uppställa i fråga om inredningen av samlingar av avgjutningar äro icke så stora som annars när det gäller museibyggnader. Det väsentliga är att salarna äro rymliga och väl belysta från högt placerade ljuskällor. Dessa villkor torde jämförelsevis lätt kunna åstadkommas inom de berörda stallbyggnaderna. Därför förefaller det mig som om de ovan nämnda lokalerna skulle få en synnerligen lämplig användning som förvaringsort för nationalmusei samling av gipsavgjutningar.

Nationalmuseichefen slutar med att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vid de utredningar beträffande den framtida användningen av positionsartilleriets kaserner, som kunde komma ifråga, även låta undersöka möjligheterna för att bereda rum för nationalmusei samling av gipsavgjutningar i någon av de på kasernområdet befintliga byggnaderna.

I en till vetenskapsakademien den 6 februari 1928 ingiven framställning har vidare professor V. Carlheim-Gyllensköld anfört bland annat följande:

Framställning från vetenskapsakademien den 22 februari 1928.

Sedan akademien den 10 november 1926 beslutat att omedelbart eller, om detta synes lämpligare, framdeles ingå till Kungl. Maj:t med framställning, att lämplig lokal av staten ställdes till förfogande för museet för de exakta vetenskapernas historia, så får jag härmed, då en möjlighet nu yppar sig att få denna lokalfråga löst, anhålla att akademien ville göra framställning i ärendet.

För det närvarande är akademien hänvisad för förvaring av dessa för svenska vetenskapens historia ovärderliga föremål till flera olika lokaler av delvis olämplig beskaffenhet, där de löpa fara att skadas och fördärvas genom fukt och kyla — bland dem även föremål som överlåtits till akademien ifrån flera av statens ämbetsverk, såsom generallantmäterikontoret och statskontoret, eller skänkts till svenska staten av franska regeringen, av engelska regeringen m. fl. Lämpligare lokaler för föremålens förvaring äro därför en trängande nödvändighet.

Den möjlighet, som nu föreligger att av staten erhålla erforderligt utrymme för samlingarnas förvaring och vård sammanhänger med statens historiska museums byggnadsfråga. För det närvarande ligger under regeringens behandling ett på dess uppdrag av byggnadsstyrelsen i samråd med riksantikvariens utarbetat förslag till ordnande av statens historiska museums byggnadsfråga, och synes en möjlighet yppa sig att i sammanhang härmed få akademiens museums lokalfråga löst. I ifrågavarande förslag av byggnadsstyrelsen och riksantikvariens hemställes, att regeringen ville för statens historiska museums räkning anvisa huvuddelen av förra positionsartilleriregementets kasernområde vid Narvavägen, varvid den gamla kasernbyggnaden skulle innehålla bibliotek, arkiv och tjänstelokaler. Med tanke på framtiden och denna institutions ständiga tillväxt måste reservutrymmen beräknas, och efter vad som meddelats av vederbörande, skulle, så vitt man

nu kan se, till en början ett relativt stort parti av rummen i översta våningen på kasernbyggnaden bliva disponibla för att användas för övriga kulturminnesmärken, som kunna förlikas med historiska museets samlingar.

Då de hithörande föremål som akademien äger, ehuru kvalitativt av största värde för den svenska vetenskapens historia, dock kvantitativt äro av föga skrymmande beskaffenhet, låter det sig gott göra att samordna dem med ett större kulturhistoriskt museums samlingar, och icke minst statens historiska museums. Sådant har även flerstädes i utlandet skett, såsom i London, där de vetenskapliga samlingarna i Science Museum till för kort tid sedan varit förenade med statens konstsamlingar i South Kensington-museet (dekorativa konst, orientaliska samlingar, tavelgalleri); eller i Paris, där de till stor del från franska vetenskapsakademien härstammande samlingarna i Conservatoire des Arts et Métiers äro inrymda i samma byggnad som samlingarna av vävnadskonst, keramik, porsliner, emaljer, etc.; i Nürnberg, där dess enastående dyrbara samlingar av vetenskapliga instrument, glober och ur utgöra en del av nationalmuseets skatter (Germanisches Museum) bredvid tavelgalleriet, skulpturerna och de arkeologiska samlingarna. Detsamma är förhållandet i Dresden, där den från de gamla sachsiska kurfurstarne härstammande Matematisch-Physikalischer Salon är inrymd i västra flygeln av kurfurst August den starkes slott Zwinger, som även inrymmer Dresdens berömda målningsgalleri, och därjämte bland annat statens förhistoriska samlingar.

Vetenskapsakademiens museum skulle även vara den naturliga platsen för att samla och bevara äldre vetenskapliga föremål från sådana institutioner som mynt- och justeringsverket, rikets allmänna kartverk, nordiska museet, och statens historiska museum, under förutsättning att en betryggande plats kunde beredas för dem genom statens försorg. Ifrågavarande institutioner hava även samtliga uttalat sig för önskvärdheten att så kunde ske.

Under hänvisning till ovanstående får jag härmed hemställa att akademien behagade ingå till Kungl. Maj:t med hemställan att, därest byggnadsstyrelsens och riksantikvariens förslag till upplåtande av f. d. positionsartilleriets kasernområde åt statens historiska museum skulle vinna Kungl. Maj:ts bifall, lämplig lokal för vetenskapsakademiens museum för de exakta vetenskapernas historia måtte beredas i något av de reservutrymmen, som i den gamla kasernbyggnaden till en början komma att bliva disponibla.

Med överlämnande av ifrågavarande framställning hemställer därefter vetenskapsakademien i skrivelse den 22 februari 1928 *dels* att, därest av byggnadsstyrelsen och riksantikvariens väckt förslag till upplåtande av före detta positionsartilleriets kasernområde åt statens historiska museum skulle vinna Kungl. Maj:ts bifall, lämplig lokal för museet för de exakta vetenskapernas historia måtte beredas i något av de reservutrymmen, som i den gamla kasernbyggnaden till en början komme att bliva disponibla, *dels* att, för den händelse nyssnämnda ansökan av någon anledning ej skulle kunna bifallas, det vid avgörande av en ännu på Kungl. Maj:ts prövning beroende ansökan om upplåtelse för ett tekniskt museum av lokal i livregementets dragoners f. d. kasern å Ladugårdsgärdet måtte tagas under övervägande, huruvida provisorisk lokal i sistbemälda kasern kunde beredas museet för de exakta vetenskapernas historia.

Emot detta akademiens beslut anmälades reservation av professor Carlheim-Gyllensköld, som framhöll, att de föreslagna lokalerna på före detta livregementets dragoners kasernområde i sitt nuvarande skick vore fullkomligt odugliga för förvaring och utställande av vetenskapsakademiens samlingar och först kunde bli lämpliga härtill efter en grundlig och kostsam ombyggnad, varom frågan befunne sig i ett outrett skick. Vetenskapsakademiens hemställan om eventuell upplåtelse av plats för sina samlingar i dessa lokaler syntes hava föga fog för sig.

Det ärende, jag nu går att underställa Kungl. Maj:ts prövning, åsyftar närmast att vinna de erforderliga förutsättningarna för lösande av en byggnadsfråga, som torde kunna betraktas såsom en av de mest angelägna och trängande av de större nybyggnadsfrågor, som för närvarande ligga under ecklesiastikdepartementets prövning. Om de svårigheter, med vilka statens historiska museum under förhandenvarande förhållanden har att kämpa, och om betydelsen av en snar ändring härutinnan genom beredande av gynnammare betiugelser för museets verksamhet, torde de av myndigheterna avgivna yttrandena bära fullgott vittnesbörd.

Jag vill för egen del allenast erinra om den utomordentligt starka utveckling, som under de senaste årtiondena ägt rum inom fornforskningens och över huvud inom kulturminnesforskningens vidsträckta områden, en utveckling, som staten i rikt mått befordrat och alltjämt verksamt understöder.

Den ledande ställning inom hithörande områden, som vårt land genom geniala forskare såsom Montelius vunnit, intager landet alltjämt, och det synes mig vara en förpliktelse för vår generation att söka bibehålla densamma. Det vetenskapliga materialet är hos oss osedvanligt rikt, det ökas alltjämt genom nya fynd, nya rön och iakttagelser göras ständigt, den vetenskapliga problemställningen ändras och förnyas och alla folklayers intressen hava mer och mer väckts för hithörande frågor. Det förefaller själfvallet att den yttre ram, man för omkring 70 år sedan tänkte sig för historiska museets och dithörande institutioners samlingar, ej kan motsvara det behov, som den senare tidens utveckling skapat.

Härtill kommer vidare en omständighet, som jag anser mig böra med styrka framhålla. Den tid är längesedan förbi, då museerna, såväl de naturvetenskapliga som de humanistiska, voro naturalie- och konstkabinett, avsedda för ett fåtal invigda och för allmänheten tjänande allenast behovet av att tillfredsställa ett tillfälligt kuriositetsintresse. De moderna museerna hava i alla länder utvecklats till självständiga vetenskapliga forskningsinstitut med det dubbla ändamålet att utgöra såväl centralhärddar för vetenskapliga undersökningar som folkliga bildningsanstalter. I särskilt denna sistnämnda egenskap hava museerna en utomordentligt betydelsefull uppgift att fylla, en uppgift, som synes mig böra på allt sätt stödjas och befrämjas från stats-

Departement-
schefen.

makternas sida. Nationalmuseum har sedan åtskilliga år med framgång bedrivit en dylik verksamhet, och uppgiften är ej heller främmande för naturhistoriska riksmuseet. Beträffande historiska museet med dess enastående samlingar har allaredan en början gjorts, och detta museum äger också i sitt rika åskådningsmateriel de mest gynnsamma förutsättningar att kunna bli en folklig bildningsanstalt med uppgift att för alla sprida kunskap och vetande om vårt lands utvecklingshistoria inom olika områden. Men dessa krav kan museet givetvis icke på ett tillfredsställande sätt fylla med de lokala förhållanden, som för närvarande råda.

Jag finner därför en snar lösning av historiska museets byggnadsfråga vara en synnerligen viktig angelägenhet, som icke längre tål uppskov. Det må jämväl erinras därom, att härmed även möjligheter skulle beredas att erhålla en välbehöflig utökning av nationalmuseums lokaler.

Den frågan uppställer sig därefter, hur denna byggnadsfråga lämpligen bör lösas, eller med andra ord, var en nybyggnad för historiska museet lämpligen bör förläggas. Såsom framgår av min förut lämnade redogörelse, hava under årens lopp ett flertal områden varit föremål för prövning och diskussion. På sistone och då möjligheten uppkommit att kunna för ändamålet förvärva förutvarande positionsartilleriregementets kasern med tillhörande tomt, har en till synes enhällig opinion från fackmyndigheternas sida uttalat sig till förmån för sistnämnda område. I betraktande av de av byggnadsstyrelsen anförda skälen har jag också funnit detta område vara det, som skulle erbjuda den bästa lösningen av museets byggnadsfråga.

Från de militära myndigheternas sida hava visserligen vissa gensagor yppats mot den ifrågasatta tomtdispositionen. Jag har dock, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, funnit, att försvarsväsendets lokalbehov torde kunna tillgodoses på för statsverket betydligt fördelaktigare villkor och därför icke böra stå hindrande i vägen, då det gäller det slutliga lösandet av en kulturell fråga av de mått som den nu föreliggande.

Såsom framgår av min förut lämnade redogörelse, representerar positionsartilleriregementets tomt onekligen ett högt betydande värde. Man har räknat med att en försäljning av tomtområdet i dess helhet skulle inbringa 3,846,400 kronor. Detta framkallar tanken, huruvida det vore ekonomiskt klokt att nu för musei- och andra statsändamål reservera hela detta område eller man borde, såsom byggnadsstyrelsen tänkt sig, avsöndra och försälja den del av tomten, som icke skulle behöva disponeras för historiska museets räkning, d. v. s. det område, som begränsas av Storgatan, Styrmansgatan, Linnégatan och en tänkt förlängning av Grevmagnigatan. Detta område skulle enligt byggnadsstyrelsens beräkning vid en försäljning för bostadsändamål inbringa ett belopp av 1,800,000 kronor. Emellertid anser jag det vara tveksamt, huruvida det är med statens fördel förenligt att nu avsöndra och avhända sig någon del av detta område.

Statsverkets behov av byggnader för de till huvudstaden förlagda stats-

institutionerna har, såsom torde vara noggsamt bekant, ökats år från år. För statsverkets räkning hava i stadens centralare delar måst under de senaste årtiondena förvärvas fastigheter i synnerligen stor omfattning. Även för framtiden bör man räkna med, att tid efter annan behov uppstå av ytterligare tomtområden inom stadens centralare delar för statliga ändamål. Det synes därför förtänksamt att städse hålla en tillräckligt stor reserv av mark, lämpad för tillgodoseende av framtida byggnadsbehov. Just på grund av att detta förhållande icke i tillräcklig grad beaktats under en tidigare period, har det blivit nödvändigt att under senare tid i så stor utsträckning, som skett, anskaffa nya fastigheter till alltjämt stigande priser. Ett klokt förutseende tarvar därför, att man åtminstone ej numera upprepar tidigare felgrepp att försälja välbelägna statens tomter eller med andra ord, att man tillser, att statsverket icke avhändes den markreserv, som ännu finnes kvar inom stadens centralare delar. Därvid bör också hållas i minnet, att ju större det reserverade tomtkomplexet är, desto mer värdefullt är det i kronans hand. Förutom att ett större tomtkomplex oftast kan antagas lämna bättre möjligheter än ett mindre till en ekonomisk och ur andra synpunkter rationell bebyggelse, så representerar det större komplexet just som *reserv* ett större värde, därigenom att till förläggning å detsamma kan ifrågakomma ett vida större antal olika institutioner, än vad fallet skulle vara beträffande ett mindre tomtkomplex. Byggnadssakkunniga hava också upprepade gånger i sitt betänkande framhållit angelägenheten av, att staten i sin hand behåller sådana markkomplex, som omfatta *hela* kvarter *av större* omfattning, samt att man om möjligt söker förvärva sådana enskilda tillhöriga fastigheter, som äro belägna inom kvarter, där kronan redan äger en eller flera tomter. För en rationell statens fastighetsförvaltning i allmänhet framstår det alltså såsom ganska betänkligt att avhända sig någon del av positionsartilleriregementets kasernområde.

Jag vill emellertid icke underlåta att i detta sammanhang erinra om två större och redan aktuella byggnadsfrågor, som vila på detta departements handläggning, nämligen nybyggnader för etnografiska museet och riksarkivet, vilka frågor icke kunna undanskjutas alltför länge. Dessutom torde förtjäna att påpekas, att livrustkammaren arbetar under synnerligen svåra lokala förhållanden. Förslag hava vidare dels i ingivna framställningar, dels i den allmänna diskussionen framkommit om skapandet av ett skulpturgalleri, ett konstindustrimuseum, ett museum för levande modern konst, ett museum för de tekniska vetenskapernas historia m. m. Även om en lösning av alla dessa frågor givetvis i mångt och mycket hör framtiden till, kunna dock förhållanden inträffa, som aktualisera ett eller annat av dessa spörsmål, och det synes mig därför oklokt att nu genom avstående av för dylika ändamål lämplig tomtmark försvåra en ändamålsenlig förläggning av en framdeles måhända önskelig institution eller museibygnad. När staten äger mark, lämplig att användas för befrämjande av kulturföretag

av den vikt det här gäller, torde för övrigt synpunkten av markens värde ej få tillerkännas avgörande betydelse. Denna uppfattning har vid flera tillfällen förut av staten gjorts gällande liksom även av Stockholms stad i avseende å staden tillhörig mark, och jag kan ej finna annat, än att denna grundsats även i det föreliggande fallet bör hava sin fulla tillämpning.

Ett särskilt skäl att åtminstone icke för närvarande skrida till försäljning av någon del av positionsartilleriregementets kasernområde torde dessutom ligga däri, att i följd av det mellan kronan och Stockholms stad under fjol-året träffade Ladugårdsgärdesavtalet ävensom stadens egna exploateringsplaner, utbudet av tomter i Stockholm måste förväntas bliva synnerligen stort under de närmaste årtiondena. För kronan torde det därför vara angeläget att icke belasta tomtmarknaden genom utbud av tomter även i andra delar av staden än Ladugårdsgärdet.

På grund av vad ovan anförts, anser jag starka skäl föreligga för ett utverkande av riksdagens medgivande till att det av förutvarande positionsartilleriregementet disponerade markkomplexet må i sin helhet — frånsett vad som oundgängligen erfordras till gatunark — reserveras dels för statens historiska museum, övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda institutioner samt akademien själv, dels ock för andra statliga museer och kulturella institutioner eller ock statsinstitutioner i övrigt, vilka enligt statsmakternas beslut må komma att framdeles förläggas till byggnader å nu ifrågavarande tomtkomplex.

På sätt här ovan (sid. 7) erinrats förelåg i början av 1890-talet fråga om försäljning av nu ifrågavarande utav hästgardet dittills disponerade kasernområde. Efter förhandlingar mellan kronans och stadens vederbörande myndigheter upprättades år 1890 ett förslag till ändrad stadsplan för området, som därvid förutsattes skola uppdelas i flera kvarter med mellanliggande gator. Genom beslut den 26 januari 1891 godkände Stockholms stadsfullmäktige för sin del nämnda stadsplaneförslag ävensom förslag till överenskommelse mellan kronan och staden rörande villkor för samma stadsplans genomförande. Efter det 1892 års riksdag därtill lämnat sitt bifall, fastställde Kungl. Maj:t den 27 maj 1892 berörda stadsplaneförslag samt uppdrog åt arméförvaltningen att med staden sluta avtal om stadsplanens genomförande på de villkor, vilka stadsfullmäktige härför uppställt och riksdagen samt Kungl. Maj:t godkänt.

Dylikt avtal träffades den 11 april—24 oktober 1894 mellan arméförvaltningen, å Kungl. Maj:ts och kronans, samt Stockholms stads drätselnämnd, å stadens vägnar. Avtalet innefattade bland annat, att kronan åt staden överlät äganderätten till de delar av kasernområdet, som enligt stadsplanen skulle utläggas till gata, ävensom viss annan utanför sagda kasernområde belägen, men kronan tillhörig mark, som skulle utläggas till Storgatan, varemot staden å sin sida till kronan avstod äganderätten till viss stadens mark, som skulle med kronans mark ingå i de nybildade kvarteren. Arealen

mark, som kronan alltså avstod till staden, var 10,067,3 kvadratmeter och arealen av den mark staden avstod till kronan 446 kvadratmeter. Iordningställandet av gatumarken skulle äligga kronan. I avtalet stadgades vidare, att de av kronan till staden överlätna områdena skulle »till staden överlämnas i den mån kungl. Livgardets till häst nuvarande kasernetablissemment varder utrymt och de å ifrågavarande platser uppförda byggnader bliva för kronan obehövlige och nedrivna».

Till staden har alltså genom sagda avtal överlåtits de delar av kasernområdet, vilka enligt nu gällande stadsplan skola utläggas till Grevmagni- och Torstenssonsgatornas förlängning genom kasernområdet ävensom till breddning av Styrmans- och Storgatorna. I Grevmagnigatans berörda förlängning ingår därjämte en »gatudessein», vilken ansetts tillhöra staden sedan gammalt men är intagen till kasernområdet.

Staden, som förvärvat lagfart å de sålunda överlätna gatuområdena, äger emellertid i enlighet med det ovan anförda icke rätt att tillträda gatumarken förr än »kasernetablissemmentet varder utrymt» och å området »uppförda byggnader bliva för kronan obehövlige och nedrivna».

Av byggnaderna är huvudbyggnaden uppförd tvärs över den mark, som enligt stadsplanen skulle utläggas till Torstenssonsgatan samt de båda stallflyglarna delvis å mark, som enligt stadsplanen skulle utläggas till Stor- och Grevmagnigatorna. Även en del andra byggnader äro delvis belägna å sådan mark, som enligt nu gällande stadsplan skulle utläggas till gata.

I detta sammanhang torde böra erinras om att, enligt 7 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad, nybyggnad icke må företagas å mark, som enligt gällande stadsplan ingår i gata.

I skrivelse till Kungl. Maj:tt den 19 mars 1928 hava Stockholms stads dåvarande delegerade för underhandlingar med kronans fastighetskommission av år 1925 anført bland annat följande.

Rörande dispositionen av här ifrågavarande kasernområde, vilket senast använts av positionsartilleriregementet, har numera förekommit följande. I skrivelse den 28 oktober 1927 till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet har den s. k. kasernkommittén föreslagit, att — då området ifråga icke längre vore för positionsartilleriet behövligt — den del av området, varå kasernen och stallflyglarna mot Storgatan äro belägna, skulle avskiljas såsom ett särskilt kvarter och utnyttjas såsom lokaler för marinens överstyrelse. I övrigt skulle kasernområdet bliva föremål för försäljning. Denna kasernbyggnadskommitténs framställning har jämlikt remiss den 3 november 1927 överlämnats till överståthållarämbetet, som lämnat stadsfullmäktige tillfälle att i den ordning, som stadgas i kungörelsen den 31 augusti 1907 angående bestämmelser i fråga om behandling av förslag till stadsplan och tomtindelning, yttra sig i vad ärendet avser ändring i den fastställda stadsplanen.

Därefter har byggnadsstyrelsen i framställning den 19 januari 1928 hemställt, att vad kasernkommittén föreslagit beträffande kasernområdet icke

måtte vinna bifall, att kasernbyggnaden jämte huvuddelen av kasernområdet måtte reserveras för statens historiska museum, samt att användningen av området i övrigt måtte bli föremål för närmare utredning.

I samråd mellan stadens stadsplanekontor och byggnadsstyrelsen har förslag uppgjorts till ändrad stadsplan för området, i huvudsak innefattande en igenläggning av Torstenssonsgatans förlängning genom kvarteret samt sådan jämkning av läget för den förlängda Grevmagnigatan, att den västra stallbyggnaden icke kommer att, såsom enligt 1892 års stadsplan är fallet, delvis vara belägen å gatumark. Stadsplaneförslaget har i stadgad ordning hållits för allmänheten för granskning tillgängligt. Härvid har advokatfiskalsämbetet vid kammarkollegium i framställning till byggnadsnämnden yrkat, att stadsplaneförslaget måtte förklaras vilande i avbidan på lösningen av frågan om kasernrådets blivande disposition, i vilken fråga, såsom av ovanstående redogörelse framgår, olika förslag föreligga, och som alltså måste anses oavgjord.

I anledning av vad sålunda förekommit och då det under alla förhållanden torde kunna förutsättas, att av de år 1892 genom kvarteret framdragna gatorna Torstenssonsgatan i sin helhet och Grevmagnigatan till viss del komma att igenläggas och återgå till kvartersmark, få stadens förhandlingsdelegerade — till vilka detta ärende numera överlämnats — härmed förklara sig villiga att hos stadsfullmäktige tillstyrka, att staden å kronan överlåter äganderätten till marken i Torstenssonsgatans förlängning samt den staden tillhöriga gatumark i övrigt, som kan komma att ingå i byggnadskvarter enligt ny stadsplan, ävensom att staden lämnar sin medverkan till den stadsplanereglering av kasernområdet i dess helhet, som med hänsyn till kronans behov och andra omständigheter kan befinnas lämplig. Delegerade förutsätta därvid givetvis, att denna stadsplanereglering genomföres enligt enahanda grunder, som år 1892 godkändes.

I avgivna yttranden hava kronans fastighetskommission och byggnadsstyrelsen tillstyrkt godtagande av det från stadens sida sålunda gjorda erbjudandet.

I enlighet med fastighetskommissionens och byggnadsstyrelsens förslag har Kungl. Maj:t därefter med hänsyn till det nuvarande läget av spörsmålet om ovanberörda kasernrådets användning anbefallt överståthållarämbetet bringa till stadsfullmäktiges kännedom, att yttrande från stadsfullmäktige i anledning av förenämnda remiss den 3 november 1927 å kasernkommitténs förslag rörande kasernbyggnadernas och kasernrådets disposition icke för närvarande är erforderligt.

Därest riksdagen nu godtager föreliggande förslag rörande dispositionen av positionsartilleriregementets kasernetablissemang, lära underhandlingar böra inledas med Stockholms stad om härav betingade, av stadens representanter i deras ovanberörda skrivelse den 19 mars 1928 i princip redan medgivna ändringar av 1892 års stadsplan för området jämte överförande å kronan av äganderätten till den gatumark, som enligt blivande stadsplan för området må komma att ingå i byggnadskvarter. I den mån delar av det nuvarande kasernområdet emellertid enligt den förutsatta nya stadsplanen

skulle komma att utläggas till gata eller allmän plats, lär beträffande dessa gatudelars iordningställande m. m. böra gälla, vad som i sådant hänseende finnes stadgat i 1894 års avtal, detta alldeles oavsett huruvida ifrågavarande mark jämväl enligt 1892 års stadsplan skulle utläggas till gata eller ej.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, skulle, därest ifrågavarande tomtområde bleve disponerat för historiska museets räkning, den nuvarande kasernbyggnaden efter vissa omändringsarbeten vara väl lämpade för ändamål, om vilka nu är fråga. Huvudbyggnadens kulturhistoriska värde talar ock för ett pietetsfullt bevarande av densamma. Vidare skulle för själva museisamlingarnas utställande uppföras en nybyggnad bakom den nuvarande kasernbyggnaden. Dessa omfattande ändrings- och nybyggnadsarbeten tarva uppenbarligen noggranna förberedelser, och i händelse av riksdagens bifall till förslaget i tomtfrågan synes mig Kungl. Maj:t sedermera böra uppdraga åt byggnadsstyrelsen att anordna en arkitekttävlan om förslagsritningar till ifrågavarande ändrings- och nybyggnadsarbeten för statens historiska museum, vitterhetsakademien och övriga under akademien ställda statssamlingar. För detta ändamål jämte uppgörande av detaljritningar m. m. erfordras emellertid anslagsmedel, beräknade till 40,000 kronor. Vad beträffar själva byggnadsarbetena, betinga dessa ett betydande belopp, av byggnadsstyrelsen approximativt beräknat till 3,500,000 kronor. Frågan härom tarvar givetvis en ingående prövning, ej minst ur synpunkten att kunna begränsa kostnaderna, och jag vill redan nu framhålla, att en lösning av museets förläggningsfråga icke är bindande för tidpunkten för ett eventuellt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen angående byggnadsarbetenas igångsättande,

Beträffande dispositionen av stallflyglarna kunna givetvis olika förslag tänkas. Det synes mig lämpligt att byggnadsstyrelsen även härutinnan beredes tillfälle att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag. Jag vill nu endast erinra därom, att för den händelse de nu i f. d. Östermalmsfängelsets lokaler befintliga delarna av såväl historiska museets som riksarkivets samlingar varda överförda till byggnader på nu ifrågavarande tomtområde, nämnda fängelsebyggnad jämte tillhörande tomt blir disponibel för andra statsändamål. Frågan om en försäljning av detta sistnämnda område, vilket bör representera ett ej oväsentligt värde, lärer då framdeles kunna upp- tagas till omprövning.

Vidare vill jag framhålla, att vid bifall till det nu framlagda förslaget f. d. positionsartilleriregementets kaserner med tillhörande område synas böra från och med den 1 juli 1929 överflyttas från de militära myndigheterna och ställas under byggnadsstyrelsens förvaltning.

Jag hemställer alltså, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att
dels medgiva, att det av förutvarande positionsartilleriregementet hittills disponerade kasernområdet jämte den därå befintliga kasernbyggnaden samt tillhörande stallflyglar

Kungl. Maj:ts proposition Nr 98.

må — under förutsättning av sådana ändringar i den för området nu gällande stadsplanen, som jag ovan angivit — reserveras för statens historiska museum, vitterhetsakademien och andra under nämnda akademi ställda statsamlingar ävensom för andra statliga museer och kulturella institutioner eller ock statsinstitutioner i övrigt, vilka enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut må komma att framdeles förläggas till byggnader å ifrågavarande tomtkomplex;

dels ock för utlysande av arkitekttävlan om förslagsritningar till sådana ändrings- och nybyggnadsarbeten, som äro erforderliga för en förflyttning av statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statsamlingar till ifrågavarande område, ävensom för uppgörande av detaljritningar i samma hänseende m. m. för budgetåret 1929/1930 under riksstatens åttonde huvudtitel anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 40,000: —

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

H. B. Hammar.